

Strategie financování domova pro seniory v Lišově

Červenec 2016

Prohlášení

Tento dokument je určen výhradně pro potřeby města Lišov (dále také „Město“). Obsahuje Strategii financování projektu domova pro seniory v Lišově (dále také „Strategie“, „Projekt“). Strategie byla vypracována v období květen až červenec 2016 společností Česká spořitelna, a.s. (dále jen „Zhotovitel“). Nedílnou součástí Strategie je i finanční model popisující očekávané peněžní toky projektu. Model obsahuje také citlivostní analýzu prezentující dopady změn různých parametrů projektu na celkové peněžní toky a rozpočet Města.

Mezi hlavní pojmy dále využívané v tomto dokumentu patří zejména:

- *Město Lišov („Město“, „Zadavatel“);*
- *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje („SPRSS“)*
- *Jihočeský kraj („Kraj“)*
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí („MPSV“)*

Kontaktní osoba Zhotovitele:

*Ing. Jan Šnajdr
ředitel, infrastrukturní poradenství
Česká spořitelna, a.s.
Budějovická 1518/13a,b, Praha 4, 140 00
Tel.: +420 607 681 180
E-mail: jan.snajdr@csas.cz*

OBSAH

Manažerské shrnutí.....	4
1. Sociální služby pro seniory.....	7
1.1 Pobytové sociální služby pro seniory.....	7
1.2 Financování pobytových sociálních služeb.....	8
1.3 Plánované legislativní změny.....	10
2. Vymezení spádového území a současný stav pozemku.....	14
2.1 Vymezení spádového území.....	14
2.2 Současný stav.....	16
3. Plánování sociálních služeb v Jihočeském kraji a přehled pobytových zařízení pro seniory.....	18
3.1 Plánování sociálních služeb v Jihočeském kraji a ve městě Lišov.....	18
3.2 Domovy pro seniory v okolí města Lišov.....	20
4. Demografický vývoj.....	22
4.1 Současný demografický vývoj na Lišovsku.....	22
4.2 Odhad budoucího demografického vývoje se zaměřením na seniory.....	24
4.3 Osoby s demencí.....	25
5. Poskytované služby a trendy.....	27
5.1 Předpokládaný rozsah nabízených služeb.....	27
5.2 Současné trendy při poskytování sociálních služeb pro seniory.....	28
6. Možnosti financování.....	30
6.1 Finanční analýza města Lišov.....	30
6.2 Dotační financování.....	33
6.3 Možnosti a meze externího financování.....	35
6.4 Produkty externího financování.....	37
6.5 Analýza rizik a přístup k jejich snižování.....	40
7. Finanční model.....	44
7.1 Předpoklady, struktura a fungování finančního modelu.....	44
7.2 Vstupní údaje finančního modelu.....	46
7.3 Výstupní údaje finančního modelu.....	49

Manažerské shrnutí

Dlouhodobým cílem města Lišov je vytvořit odpovídající nabídku pobytových sociálních služeb pro seniory. Cílem tohoto dokumentu je navrhnout strategii přístupu k vybudování a dlouhodobému provozu Domu pro seniory Lišov. Tato Strategie se zaměřuje na vyhodnocení očekávané kapacity a dlouhodobé finanční udržitelnosti nového domova pro seniory v Lišově, který bude poskytovat pobytové sociální služby pro seniory dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Dále pak definuje základní finanční parametry Projektu a analyzuje jeho očekávané peněžní toky, včetně dopadu na rozpočet Města.

Z hlediska ekonomiky provozu je důležitá registrace poskytovaných služeb a následné zařazení Domova pro seniory v Lišově do Krajské sítě sociálních služeb, o které rozhoduje Jihočeský kraj, a které je podmínkou pro získání provozních dotací od Kraje. Z tohoto důvodu je důležité se zaměřit na Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na období 2014 – 2016 (SPRSS), který mimo jiné obsahuje stanoviska k potřebnosti jednotlivých sociálních služeb. Kapacita domovů pro seniory, které jsou zařazeny v krajské síti sociálních služeb, je v současnosti 2 856 lůžek a SPRSS se nyní soustředí pouze na udržení stávající kapacity sítě domovů pro seniory. V souvislosti s plánovaným zrušením Domova pro seniory Budíškovice lze však očekávat potřebu doplnění chybějící kapacity ve výši minimálně 60 lůžek.

Na základě demografických projekcí a rostoucí poptávce po pobytových sociálních službách zejména pro méně aktivní seniory očekáváme zaměření Domu pro seniory Lišov především na osoby ve III. a IV. stupni závislosti. Na základě stupně závislosti jsou vypláceny příspěvky na péči, které se zvyšujícím se stupněm závislosti rostou, a které budou od 1. srpna 2016 navýšeny plošně o 10 % ve všech stupních. Příspěvky na péči tvoří spolu s úhradami od klientů podstatnou část provozních příjmů domovů pro seniory a výrazně ovlivňují potřebu dodatečných zdrojů (zejména provozní dotace). Provoz domovů pro seniory je ovlivněn také plánovanými legislativními změnami, které jsou však obecně těžko predikovatelné (např. propojení systému zdravotnických a sociálních služeb, víceleté financování sociálních služeb apod.). Dle výsledků analýzy je Projekt domova pro seniory v Lišově s kapacitou 80 – 100 lůžek s klienty napříč všemi stupni závislosti realizovatelný. V základní variantě posouzení předpokládáme rovnoměrné rozdělení klientů do jednotlivých čtyř skupin s vyhrazením cca 20 lůžek pro domov se zvláštním režimem.

Nedílnou součástí Strategie je definování očekávaného dopadu projektu do rozpočtu Města a dostupných finančních zdrojů určených k jeho financování. Provozní přebytek rozpočtu Města (rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji před výdaji na dlouhodobější investice) se v minulosti pohyboval v rozmezí 23 – 30 mil. Kč a do budoucna očekáváme jeho mírný nárůst na 33 mil. Kč v roce 2019. Kumulovaný provozní přebytek v letech 2016 - 2022 spolu s rozpočtovými přebytky z minulých let odhadujeme na úrovni přibližně 240 mil. Kč. Významná část tohoto přebytku však bude použita na plánované investice do rekonstrukce budovy kulturního domu a restaurace U České koruny, investice do kanalizací a vodovodů, rekonstrukce, opravy a výstavby chodníků v Lišově a místních částech a do revitalizace Náměstí Míru. V návaznosti na omezené investiční

zdroje pro realizaci Projektu bude nutné na větší část investice v očekávané výši 100 – 120 mil. Kč využít externí financování, například investiční bankovní úvěr.

Pro potřeby této Strategie byl vytvořen finanční model, který hodnotí investiční i provozní část projektu Domu pro seniory Lišov. V provozní části modelu uvažujeme provozní výdaje na jedno lůžko na úrovni 20 tis. Kč / měsíc. Soukromý provozovatel zpravidla spravuje svá zařízení efektivněji oproti provozovateli veřejnému a to zejména v případě, že disponuje sítí obdobných objektů a má tak možnost dosáhnout úspor z rozsahu. V případě, že dojde k výběrovému řízení s cílem nalezení zkušeného a renomovaného smluvního partnera zodpovědného za provoz a dlouhodobou údržbu a zařízení bude zařazeno do sítě a tím dotováno Jihočeským krajem, lze očekávat provozní dotaci u nového objektu ze strany Města oscilující kolem nuly.

Součástí finančního modelu je také citlivostní analýza, která uživateli umožňuje pozorovat změny ve výstupních parametrech (zejména nájem provozovatele / dotace na provoz a dopad do rozpočtu Města) na základě změn v údajích vstupních (struktura klientely, provozní náklady apod.).

Další kroky v rámci projektu domova pro seniory v Lišově zahrnují:

- Výkup pozemků pro umístění objektu.
- Příprava a realizace výběrového řízení na provozovatele.
- Příprava potřebné projektové dokumentace pro územní rozhodnutí.
- Průběžně monitorovat možnosti získání tuzemské (MPSV, MMR) a evropské dotační tituly na financování výstavby objektu.

Shrnutí projektového záměru domova pro seniory v Lišově

Vlastník objektu	Město Lišov	
Vytipovaný pozemek	Čechova ulice, Lišov (většina pozemku zatím v rukou soukromých majitelů)	
Očekávaná kapacita	60 – 80 lůžek domov pro seniory	20 lůžek domov se zvl. režimem
Očekávaná investiční náročnost	Výstavba objektu	1,2 mil. / lůžko ~ celk. 120 mil. Kč
	Vybavení objektu	10 mil. Kč
Očekávané provozní náklady	20 – 25 tis. Kč / měsíc / lůžko	
Struktura klientů	Zaměřením na osoby ve III. a IV. stupni závislosti vyžadující celodenní dlouhodobou péči v pobytovém zařízení	
	Rozdělení klientů dle náročnosti na rozsah poskytovaných služeb do několika menších skupin po cca 10-20 osobách / komunitách	
Očekávaný provozní výsledek hospodaření	Výše dotace / nájemného bude předmětem výběrového řízení na provozovatele	
	Výsledek hospodaření se bude pohybovat kolem 0,- Kč při splnění smluvně definovaných podmínek	
Provozovatel	Smluvní partner provozující funkční síť podobných zařízení v ČR	
Délka smluvního vztahu	15 – 25 let	
Rozdělení hlavních projektových rizik	Výkup pozemků	Město
	Projektová příprava	Provozovatel
	Stavební část	Provozovatel
	Riziko naplnění kapacit a dostatečných peněžních toků	Provozovatel (částečně sdílené s Městem)
	Riziko nenárokové dotace MPSV / Kraje	Sdílené Provozovatelem i Městem
	Riziko financování výstavby	Sdílené Provozovatelem i Městem
	Riziko financování údržby	Provozovatel

1. Sociální služby pro seniory

Cílem této kapitoly je popsat základní charakteristiky pobytových sociálních služeb pro seniory. Diskutována bude problematika domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem v návaznosti na zákon o sociálních službách a střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje. Dále se v této části budeme věnovat právní úpravě financování sociálních služeb a plánovaným legislativním změnám.

1.1 Pobytové sociální služby pro seniory

Základními právními normami upravujícími oblast sociálních služeb jsou zákon o sociálních službách a jeho prováděcí vyhláška a zákon o veřejném zdravotním pojištění.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách je hlavní normou pro oblast poskytování terénních, ambulantních a pobytových sociálních služeb. Zákon upravuje podmínky poskytování pomoci prostřednictvím sociálních služeb (vydávání oprávnění k poskytování sociálních služeb, předpoklady pro výkon k činnosti v sociálních službách, výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb) a podmínky podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči. Dále uvádí druhy sociálních služeb (sociální poradenství, sociální péče a sociální prevence), formy sociálních služeb (terénní, ambulantní a pobytové) a jednotlivá zařízení sociálních služeb. Mezi nimi definuje i hlavní pobytová zařízení sociálních služeb pro seniory – domov pro seniory a domov se zvláštním režimem.

Domov pro seniory a domov se zvláštním režimem

V *domovech pro seniory* (DS) se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Základní služby zahrnují poskytnutí ubytování a stravy, pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, aktivizační činnosti, a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

V *domovech se zvláštním režimem* (DZR) se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu chronického duševního onemocnění nebo závislosti na návykových látkách, a osobám se stařeckou, Alzheimerovou demencí a ostatními typy demencí, které mají sníženou soběstačnost z důvodu těchto onemocnění, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Režim v těchto zařízeních při poskytování sociálních služeb je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob. Rozsah základních poskytovaných služeb je obdobný jako u domovů pro seniory.

Celorepublikově lze sledovat probíhající proces částečné přeměny stávajících DS na DZR či trend, kdy v DS jsou některá lůžka vyčleňována / rozšiřována pro potřeby sociální služby DZR. Vznikají tak kombinovaná

zařízení poskytující obě služby. Je proto vhodné dále pracovat s oběma kategoriemi jako s jedním celkem (poznámka: probíhají rovněž jednání o sloučení obou typů služeb na úrovni novelizace zákona o sociálních službách).

Poskytovateli sociálních služeb mohou být podle zákona právnické a fyzické osoby, kraje a obce a jimi zřizované právnické osoby, Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) či státní příspěvkové organizace. Poskyvatelé sociálních služeb mohou poskytovat služby na základě oprávnění od příslušného krajského úřadu, splnit přitom musí zákonné podmínky (registrace, odborná způsobilost všech fyzických osob poskytujících sociální služby, bezúhonnost, zajištění hygienických podmínek, vlastnické či jiné právo k objektu, zajištění materiálních a technických podmínek, pojištění pro případ odpovědnosti za škodu atd.). Poskyvatelé sociálních služeb jsou zapsáni v Registru poskytovatelů sociálních služeb.

1.2 Financování pobytových sociálních služeb

Mezi hlavní finanční zdroje určené pro krytí nákladů plynoucích z provozu pobytových zařízení pro seniory patří příspěvek na péči, úhrady klientů (důchody), účelové dotace na běžné výdaje z veřejných zdrojů a prostředky od zdravotních pojišťoven.

Osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby se podle zákona o sociálních službách poskytuje *příspěvek na péči*. Z něj pak tyto osoby hradí pomoc, kterou jim může dle jejich rozhodnutí poskytovat osoba blízká, asistent sociální péče či registrovaný poskytovatel sociálních služeb, který pak příspěvek získává. O příspěvku rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce. Výše příspěvku závisí na stupni závislosti, který se hodnotí podle počtu základních životních potřeb, které tato osoba není schopna bez cizí pomoci zvládat. Výše příspěvku pro osoby starší 18 let za kalendářní měsíc činí (aktuální stav k lednu 2016): a) 800 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost), b) 4 000 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost), c) 8 000 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost), d) 12 000 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).

Úhrada za péči v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem se stanoví ve výši přiznaného příspěvku na péči. Vedle toho senior platí za ubytování a stravu a další poskytovanou péči ve výši sjednané ve smlouvě. Klientovi domova pro seniory a domova se zvláštním režimem přitom musí po úhradě za ubytování a stravu zůstat alespoň 15 % příjmu (důchodu). Pokud senior nemá vlastní příjem nebo příjem nepostačuje na úhradu nákladů, může se poskytovatel sociální služby dohodnout např. s osobou blízkou či v příbuzenském vztahu na spoluúčasti na úhradě nákladů. Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, stanovuje maximální výši úhrady za ubytování a úklid ve výši 210 Kč na den a za stravu ve výši 170 Kč na den.

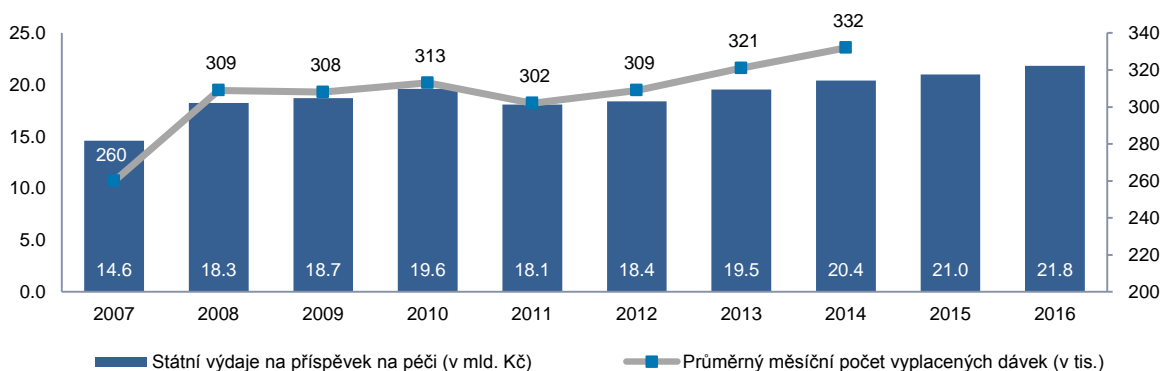
Podle zákona o sociálních službách jsou krajům poskytovány *účelové dotace na financování běžných výdajů* ze státního rozpočtu a kraje tyto prostředky dále předávají registrovaným poskytovatelům sociálních služeb. Účelové dotace na financování běžných výdajů mohou poskytovatelům udělit ze svých rozpočtů i kraje a obce.

Poskytovatelé pobytových služeb získávají další finanční prostředky na zdravotní péči o ubytované seniory od *zdravotních pojišťoven*. Ty mají podle zákona č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění povinnost uzavřít s poskytovatelem sociálních služeb smlouvu, pokud o to poskytovatel požádá a současně prokáže, že ošetrovatelská péče bude poskytována zdravotnickými pracovníky (zdravotními sestrami). Zdravotním pojišťovnám se účtují veškeré zdravotnické úkony, které provozovatel vykonává, což představuje vysokou administrativní zátěž. Poskytovatelé sociálních služeb si proto dlouhodobě stěžují, že zdravotní pojišťovny hradí ošetrovatelskou a rehabilitační péči nedostatečně. Dle MPSV je průměrná výše úhrady ze zdravotního pojištění na zdravotní péči jednoho uživatele ve stupni závislosti III. a IV. v pobytových zařízeních 1 500 Kč za měsíc.

Finanční prostředky na příspěvek na péči jdou každoročně ze státního rozpočtu z kapitoly MPSV a dlouhodobě stoupají, jak ukazuje Graf 2.1. V roce 2016 budou výdaje na příspěvek na péči tvořit 21,8 mld. Kč. Na konci roku 2014 pobíralo příspěvek na péči celkem 332 tisíc oprávněných osob, nejvíce v I. a II. stupni závislosti. Celkové výdaje však byly nejvyšší na příjemce příspěvku ve III. a IV. stupni závislosti a průměrný příspěvek napříč jednotlivými stupni činil 5 120 Kč v roce 2014.

Kraje mají podle zákona o sociálních službách od ledna 2015 povinnost zpracovávat ve spolupráci s obcemi a zástupci poskytovatelů sociálních služeb *střednědobý plán rozvoje sociálních služeb*. Jedná se o strategický dokument schválený na 3 roky, který analyzuje zdroje a potřeby sociálních služeb a stanovuje strategii rozvoje sociálních služeb v daném kraji. Součástí plánu je i způsob, jakým bude zajištěna tzv. síť sociálních služeb na území kraje, tedy souhrn sociálních služeb (jejich poskytovatelů), které v dostatečné kapacitě, kvalitě a dostupnosti napomáhají řešit nepříznivou sociální situaci osob v souvislosti se zjištěnými potřebami osob na území kraje a dostupnými finančními a jinými zdroji. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb a síť sociálních služeb jsou východiskem pro poskytování dotací.

Graf 2.1: Roční státní výdaje na příspěvek na péči (levá osa), průměrný měsíční počet vyplacených dávek (pravá osa)

Zdroj: ČSÚ, Ministerstvo financí, MPSV

1.3 Plánované legislativní změny

V této části budou diskutovány plánované legislativní změny a možné budoucí podoby systému financování sociálních služeb, včetně jejich navázání a propojení se službami zdravotnickými.

Financování sociálních služeb

Nejaktuálnější legislativní změnou je novela zákona o sociálních službách. Hlavní změnou je *navýšení příspěvku na sociální péči* s účinností od 1. srpna 2016 o 10 % ve všech stupních závislosti. Výše příspěvku pro osoby starší 18 let za kalendářní měsíc tedy bude následující (návrh s předpokládanou platností od 1. 8. 2016): a) 880 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost), b) 4 400 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost), c) 8 800 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost), d) 13 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).

Budoucí podoba legislativy, která upravuje / bude upravovat oblast financování sociálních služeb je obecně velmi těžko predikovatelná. Pokud jde o pobytové sociální služby určené pro seniory, popř. zdravotně postižené osoby, lze očekávat, že se výhledově bude jednat o velmi citlivé téma, a to zejména z důvodů očekávaného nárůstu absolutního počtu potřebných osob. V polovině 21. století by v ČR celkem mohlo žít kolem 10,4 milionu obyvatel, přičemž cca každý devátý občan však pravděpodobně bude starší 80 let.

Co se týče zajištění péče o tyto osoby, bude preferovanou variantou podpora terénních a pečovatelských služeb tak, aby mohli lidé potřebující pomoc strávit co nejvíce času ve svém přirozeném prostředí (dlouhodobá priorita MPSV). Posilovat na významu by měly tzv. komunitní služby. Přesto lze však očekávat i tlak na objem kapacit pobytových sociálních služeb pro seniory, resp. zdravotně postižené seniory.

Co se týká financování sociálních služeb, je v posledních letech zaznamenáván postupný růst tlaku na vyšší finanční zapojení obcí do systému financování těchto služeb. V souvislosti s modelem tzv. vyrovnávací platby (viz dále) lze do budoucna očekávat jeho další nárůst. Na druhou stranu vývoj v posledních letech příliš nenasvědčuje tomu, že by mělo docházet ke snižování administrativní zátěže z hlediska poskytování a financování sociálních služeb. U financování sociálních služeb je důležité dále zvážit i fakt nejistoty zaměření a výše budoucí podpory z fondů ESIF (Evropských strukturálních a investičních fondů).

Vyrovňovací platba

V rámci koncepce financování sociálních služeb představuje vyrovnávací platba kompenzaci za zajištění výkonu veřejné služby udělené určitým podnikům pověřeným poskytováním služeb obecného hospodářského zájmu. Vyrovnávací platba představuje „vyrovnání“ toho, co poskytovateli služby chybí, aby byl schopen službu zajistit v plánovaném / požadovaném rozsahu. Sociální služby (vedle služeb zdravotních) jsou typickým příkladem služeb obecného hospodářského zájmu, neboť bez veřejné finanční intervence by nebyly (až na úplné výjimky) jejich uživatelům dostupné.

Na vyrovnávací platbě je založena koncepce financování sociálních služeb zařazených do nově ustanovených krajských sítí sociálních služeb. Zda institut vyrovnávací platby bude v této oblasti uplatňován i v dlouhodobém výhledu není v současnosti možné přesně odhadovat, ale lze to předpokládat. Cílem aplikace modelu vyrovnávací platby je i omezení porušování zákazu nedovolené veřejné podpory.

Vyrovňovací platba tak může být vyplacena zejména následujícími způsoby, včetně jejich vzájemné kombinace:

- Dotace, a to buď jako dotace z prostředků státního rozpočtu poskytnutá podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, nebo dotace z prostředků územního rozpočtu podle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů;
- Příspěvek poskytovaný zřizovatelem příspěvkové organizace;
- Dar podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník;
- Vklad do právnických osob poskytovaný zejména podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nebo zákona č. 90/2000 Sb., o obchodních korporacích;
- Zadání veřejné zakázky na poskytování sociálních služeb podle zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách apod.

Příspěvek na péči jako součást vícezdrojového financování

Jednou z nedílných součástí systému vícezdrojového financování pobytových sociálních služeb je a i nadále bude příspěvek na péči (dosud příspěvek na péči nebyl navyšován od roku 2007, v roce 2016 je plánováno první navýšení tohoto příspěvku o 10 % u všech čtyř uvedených skupin).

Výše příspěvku na péči je jednou z klíčových pro další vývoj systému financování sociálních služeb. Je však nutné tuto problematiku sledovat zvlášť u pobytových služeb a služeb terénních. Ekonomiku pobytových služeb totiž zásadně ovlivňuje struktura klientů podle přiznaného stupně závislosti na pomoci jiné osoby (tzn. „čím více osob s vyšším příspěvkem na péči pobytové zařízení ubytuje, tím vyšší příspěvek od nich může vybrat“ – na druhé straně však taková skladba klientů vyžaduje jistě vyšší péči a nasazení ze strany personálu). Není výjimkou, že v řadě zařízení pobytových služeb se struktura klientů blíží poměru cca 50 : 50 (50% I. a II. stupně a 50% III. a IV. stupně závislosti). Skutečným potřebám by však lépe odpovídal jiný poměr (cca 30 % klientů s I. a II. stupněm závislosti). I to je jeden z důvodů, proč lze sledovat celorepublikově trend, kdy stávající domovy pro seniory zřizují či transformují lůžka pro sociální službu domov se zvláštním režimem. Navíc, taková skladba uživatelů pobytového zařízení sociálních služeb nejen že lépe vystihuje reálné potřeby k umístění osob závislých na pomoci jiné fyzické osoby do pobytového zařízení, ale zároveň daleko lépe naplňuje ekonomické parametry reálného rozpočtu příslušného zařízení. Zároveň se tento poměr odráží v potřebném počtu personálu.

Krajské sítě sociálních služeb

Z hlediska vícezdrojového financování sociálních služeb je potřeba zdůraznit oblast financování těchto služeb poskytovaných dle Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jejich financování přešlo na základě novelizace tohoto zákona od roku 2015 z MPSV na kraje. Dalším aspektem budoucího vývoje je skutečnost, že poskytování služeb může zakládat veřejnou podporu, a jako takové by mělo zohledňovat objektivní kritéria pro poskytování prostředků z veřejných zdrojů.

Vytváření krajských sítí sociálních služeb hraje klíčovou roli při zajištění dostupnosti poskytování sociálních služeb. V českých podmínkách se jedná o relativně novou záležitost. Pouhá registrace sociální služby však nezakládá poskytovateli právo / povinnost být součástí této sítě. Je tedy zřejmé, že z daného faktu vyplývá požadavek na stanovení jasných pravidel pro selekci registrovaných poskytovatelů, kteří budou zařazeni do sítě a získají nárok na veřejné financování a kteří nikoliv. Zásadním klíčem by přitom měla být kvalita poskytovaných služeb. Ze systému zajištění sociálních služeb prostřednictvím vymezené „podporované sítě“ vyplývá i předpoklad, že může výhledově nastávat obměna této sítě (opět by hlavním kritériem měla být kvalita poskytované služby).

Zdravotní péče v pobytových zařízeních sociálních služeb

Poskytování zdravotní péče v pobytových zařízeních sociálních služeb je možné, setkává se však s problémy z hlediska zajištění jejich financování, proto není obecně příliš doporučováno. Tato otázka souvisí úzce s tématem zajištění dlouhodobé péče. Podle definice OECD je zdravotně-sociální dlouhodobá péče spektrem služeb, které potřebují osoby se sníženou soběstačností, které jsou závislé na cizí pomoci. Potřebují pomoc a péči při každodenních aktivitách i v péči o svou domácnost pro zajištění důstojného života. Zdravotní problémy vedoucí k této závislosti mohou být nejen fyzické, ale také psychické.

V oblasti integrace sociální a zdravotní péče je nutné zohlednit pravidla, která vymezuje Zákon o zdravotních službách. Aniž by měl poskytovatel sociálních služeb oprávnění k poskytování zdravotních služeb, může poskytovat zdravotní služby v jím provozovaném zařízení sociálních služeb, a to podle zákona o sociálních službách (nutné je oznámení krajskému úřadu příslušnému podle místa jejich poskytování).

Při poskytování zdravotních služeb je poskytovatel sociálních služeb povinen dodržovat povinnosti stanovené poskytovateli zdravotní péče – poskytovat zdravotní služby na náležité odborné úrovni, uzavřít pojistnou smlouvu, vést zdravotnickou dokumentaci, zachovávat povinnou mlčenlivost. Poskytovatel sociálních služeb poskytující zdravotní služby bude uveden v Národní registru poskytovatelů zdravotních služeb. V rámci pobytových služeb v zařízeních sociálních služeb je možno poskytovat ošetrovatelskou a rehabilitační zdravotní péči prostřednictvím zaměstnanců těchto zařízení, kteří mají odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání (odbornost 913 – všeobecná sestra v sociálních službách).

Zatímco z fondu zdravotního pojištění je hrazen celý rozsah ošetrovatelské péče v lůžkových zdravotnických zařízeních, u pobytových zařízení sociálních služeb jsou hrazeny pouze výkony jediné odbornosti – kód 913 (všeobecná sestra v sociálních službách). Ošetrovatelskou péči poskytuje kromě všeobecné sestry pod jejím dohledem také zdravotnický asistent a ošetrovatel. Stávající systém financování ošetrovatelské péče v pobytových zařízeních sociálních však služeb umožňuje hradit náklady na tuto péči a zejména na platy zdravotních sester od roku 2007 pouze prostřednictvím plateb zdravotních pojišťoven z veřejného zdravotního pojištění (pouze v rámci kódu 913). Hlavním zdrojem financí pro zdravotnická zařízení jsou platby z veřejného zdravotního pojištění. Výhody těchto plateb zatím převyšují výhodnost poskytování sociálních služeb a převod lůžek na „lůžka se sociálními službami“. Úhrady zdravotních pojišťoven jsou srovnatelné či vyšší než náklady spojené s poskytováním sociálních služeb dle zákona 108/2006 Sb. Poskytování sociálních služeb prostřednictvím zdravotnických pracovníků je proto neefektivní.

Srovnáme-li náklady na ošetrovací den u poskytovatele sociálních služeb a ve zdravotnickém zařízení, zjistíme, že vyšší platby jsou poskytovány v oblasti zdravotní péče (průměrné náklady na 1 ošetrovací den v oblasti sociálních služeb den se pohybují od 850 do cca 1200 Kč, ve zdravotnickém segmentu pak stojí nejbližší sociálním službám léčebny dlouhodobě nemocných, které jsou financovány sazbou za 1 ošetrovací den a úhrada zdravotními pojišťovnami se pohybuje podle obtížnosti pacienta v průměru v rozmezí 900 – 1350 Kč). Pobytová zařízení sociálních služeb na ošetrovací péči tedy spíše prodělávají, prostřednictvím zdravotního pojištění není reálné zaplatit náklady na práci zdravotních sester v sociálních službách.

2. Vymezení spádového území a současný stav pozemku

Cílem této části studie vymežit spádové území budoucího domova pro seniory Lišov ve vztahu k potřebám v oblasti pobytových sociálních služeb pro seniory. Dále bude popsán současný stav řešeného území.

2.1 Vymezení spádového území

Město Lišov leží v centrální části Jihočeského kraje, přibližně 12 km severovýchodně od krajského města. Dalším větším blízkým sídlem je Třeboň cca 12 km východním směrem. Celková rozloha města činí 9 355 ha a počet obyvatel ke konci roku 2015 byl 4 318.

Obrázek 2.1: Správní území města Lišov

Zdroj: mapy.cz

K Městu náleží 10 místních částí (dříve samostatných obcí) – Červený Újezdec, Dolní a Horní Miletín, Dolní a Horní Slověnice, Hrutov, Hůrky, Kolný, Levín, Lhotice, Velechvín, Vlkovice. Správní území města Lišov je poměrně rozsáhlé, což je patrné i při pohledu na jeho poloze v rámci správního území ORR a v rámci Jihočeského kraje (viz obrázky 2.1 a 2.2).

Město je součástí Obce s rozšířenou působností („ORP“) České Budějovice, které je tvořeno správními územími celkem 4

obcí s pověřeným úřadem („POÚ“). V rámci ORP představuje Lišov jedno z mikroregionálních center. Následující obrázek zobrazuje území ORP České Budějovice a území POÚ Lišov – to je kromě Lišova tvořeno obcemi Štěpánovice, Libín, Hvozdec a Zvíkov.

Obrázek 2.2: Správní území ORP České Budějovice a POÚ Lišov

Zdroj: ČSÚ

Vzhledem k tomu, že poskytování pobytových sociálních služeb není striktně vázáno na hranice správních obvodů (ORP či POÚ), je potřeba vymezit řešené území dle jiných kritérií, a to určitých zažitých zvyklostí / východisek. Zohlednit je potřeba také velikost a počet obyvatel spádového území (většina pobytových zařízení má svou nejzákladnější oblast působnosti omezenou na území kraje, v případě některých, zejména soukromých zařízení, může být působnost i na území více krajů či celorepubliková).

Základním předpokladem při vymezení území je fakt, že majoritní většina klientů daného zařízení je tvořena obyvateli dané obce/města či blízkého okolí:

- V případě umístění ve větším městě se může jednat cca o 90 % všech klientů a spádové území může být tvořeno např. jen osadami města či několika sousedícími obcemi.
- V případě umístění zařízení v menší obci pochází klienti zpravidla z více okolních obcí (či území POÚ, ORP apod.) a celkově tak mohou rovněž představovat cca 90 % osazenstva.

V praxi mohou samozřejmě nastávat i kombinace těchto dvou variant – cca 10 % klientely pak většinou pochází ze vzdálenějších míst (např. sousedních území ORP, popř. z jiných částí kraje, zpravidla však ze vzdáleností pohybujících se do 50 km; spíše okrajově pak klienti pocházejí z jiných krajů, pokud má dané zařízení registraci na celorepublikové úrovni).

Vzhledem k poloze města Lišov (nedaleko krajského města) a nedaleko centra sousedícího ORP (Třeboň) lze územní působnost případného zařízení pobytových sociálních služeb očekávat spíše na místní / mikroregionální úrovni. Spádové území lze pak vymezit jako správní území města Lišov a okolních obcí – tzn. správní území obce s pověřeným úřadem Lišov (tedy Lišov, Štěpánovice, Libín, Hvozdec a Zvíkov) – toto území čítá cca 5,9 tis. obyvatel (v případě této varianty lze očekávat, že převážná většina klientů možného pobytového zařízení sociálních služeb by pocházela z města Lišov a jeho místních částí, resp. z obcí spadajících do správního obvodu POÚ Lišov – více než 90 % uživatelů a zbylá část klientů bude pocházet z dalších obcí v území POÚ Lišov).

2.2 Současný stav

Vytipovaný pozemek pro plánovaný objekt se nachází v Čechově ulici ve městě Lišov (viz Obrázek 2.3, vyznačeno obdélníkem). Tento pozemek má několik vlastníků, přičemž jeho část vlastní i samotné Město. V současnosti je v územním plánu vymezen jako zemědělský půdní fond a nestojí na něm žádná budova. Výhodou pozemku je vybavenost inženýrskými sítěmi.

Obrázek 2.3: Pozemek pro plánovaný objekt (obdélník) v kontextu města Lišov

3. Plánování sociálních služeb v Jihočeském kraji a přehled pobytových zařízení pro seniory

Cílem této kapitoly je popsat plánování sociálních služeb na úrovni Jihočeského kraje a města Lišov v podobě Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb, resp. Programu rozvoje města Lišov. Dále bude popsána situace v oblasti pobytových sociálních služeb pro seniory v nejbližším okolí města Lišov.

3.1 Plánování sociálních služeb v Jihočeském kraji a ve městě Lišov

Zákon o sociálních službách ukládá krajům plánování sociálních služeb ve svém správním území. V roce 2013 byl Zastupitelstvem Jihočeského kraje schválen Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na období 2014 - 2016 („SPRSS“). Novelou výše uvedeného zákona byly od ledna 2015 povinnosti krajů v této oblasti rozšířeny o určování sítě sociálních služeb na jejich území.

Do sítě sociálních služeb v rámci definovaných priorit, opatření SPRSS a aktivit nejsou zahrnuti všichni registrovaní poskytovatelé sociálních služeb s působností na území Jihočeského kraje, ale pouze ti, u kterých byla zjištěna potřeba z důvodu zajištění místní a časové dostupnosti dané sociální služby pro cílovou skupinu. V akčním plánu SPRSS pro rok 2016 je prioritou udržení stávajícího systému sociálních služeb a usměrňování vzniku nových sociálních služeb, protože neomezený rozvoj není z dlouhodobého hlediska finančně udržitelný.

SPRSS konstatuje z hlediska kapacity pobytových a sociálních služeb pro cílovou skupinu seniorů následující: *„Kapacita odlehčovacích služeb poskytovaných pobytovou formou a domovů pro seniory je v současné době dostačující, příp. v některých zařízeních není plně využita, a proto není předpoklad jejího dalšího navyšování. Pro rok 2016 byla do sítě sociálních služeb zařazena kapacita 2 856 pobytových míst v domovech pro seniory a kapacita 81 pobytových míst v odlehčovacích službách na území kraje.“*

Z hlediska kapacity služeb DZR pak je v akčním plánu SPRSS konstatován pouze záměr rozvoje v souladu s investičním záměrem města Tábora, a to na základě zjištěné a odůvodněné potřeby v rozsahu do 50 pobytových míst. U případně nově zařazovaných pobytových zařízení sociálních služeb do krajské sítě je potřeba v souladu s požadavky definovanými v rámci SPRSS zajistit bezbariérovost a poskytovat pobytovou službu zpravidla v jednolůžkových a dvoulůžkových pokojích.

Změny v nabídce sociálních služeb s možnou relevancí k řešené lokalitě

Faktem, který má rovněž dopad na situaci v širším okolí řešeného území, je realizace projektu „Podpora transformace sociálních služeb v Jihočeském kraji I. a II.“, který je v roce 2016 dokončován. Od 1. 1. 2016 se Domov Pístina, poskytující původně službu "domov pro osoby se zdravotním postižením", přeměnil na sociální službu Chráněné bydlení Naplno. Nová služba je registrovanou sociální službou "chráněné bydlení" s celkovou

kapacitou 60 osob. Služba je poskytována v deseti autonomních domácnostech, a to ve 4 městech Jihočeského kraje, tj. Jindřichův Hradec, Třeboň, Lišov a Lomnice nad Lužnicí. Jedná se o skupinové chráněné bydlení komunitního charakteru s celkovou kapacitou 60 osob. Konkrétně v Lišově je pak služba poskytována na adrese Hůrecká 1006, kde se nachází 1 samostatně stojící přízemní dvojdomek, v kdy v každém křídle je 1 samostatná skupinová domácnost pro 6 klientů. Dům je spojen místností pro personál, která má samostatný venkovní vstup – domácnosti klientů přes ni nejsou vnitřně průchozí – domy jsou tak fakticky provozně odděleny).

Další významnou skutečností související s kapacitami pobytových sociálních služeb pro seniory na celoregionální úrovni je záměr Jihočeského kraje, který připravuje v areálu nemocnice v Dačicích rekonstrukci části areálu a jeho přístavbu, přičemž výstupem bude nově zřízený DS (s kapacitou 73 uživatelů v jednolůžkových a dvoulůžkových pokojích + denní stacionář s kapacitou 10 uživatelů). Provozovatelem nového DS by měla být krajem zřizovaná organizace Centrum sociálních služeb Jindřichův Hradec. Současně však dochází ke zrušení stávajícího DS v Budiškovcích (138 lůžek). Díky rozdílu v kapacitách těchto zařízení může výhledově vzniknout kapacitní problém u pobytových sociálních služeb pro seniory v oblasti Dačicka (resp. ve východní části ORP J. Hradec). Bez zohlednění místních specifik (prostým rozdílem oproti současnému stavu) se jedná o cca 60 lůžek.

Potřeby města v sociální oblasti

Město Lišov má zpracovaný Program rozvoje města, který je určen pro období vymezené lety 2015 – 2020. Na základě provedené sociodemografické analýzy v první části materiálu je ve strategické / návrhové části definován také Programový cíl 1: Zlepšování podmínek pro život a bydlení podporou různých skupin obyvatel a zajišťováním potřebných služeb, který v sobě integruje také Opatření 1.2: Podpora sociálních služeb a péče o seniory. Toto opatření pak zahrnuje následující navrhované aktivity, které potvrzují potřebnost rozvoje služeb pro cílovou skupinu seniorů, včetně pobytových forem sociálních služeb:

- Stavební úpravy prostor v Domě s pečovatelskou službou vč. přístavby výtahu;
- Stavební úpravy balkónů a bytů v DPS;
- Výměna vybavení bytů v Domě s pečovatelskou službou Lišov;
- Vybudování Domova pro seniory;
- Rozvoj a podpora zajišťování externě poskytovaných služeb pro seniory v DPS i externí uživatele;
- Podpora činnosti Klubu seniorů Lišovska o.s.

Co se týče konkrétně projektu Vybudování Domova pro seniory, strategický plán předpokládá, že by se mělo jednat o novostavbu objektu s kapacitou cca 50 – 60 lůžek. Záměrem je realizovat stavbu Domova pro seniory (cca 50 – 60 míst), kde budou poskytovány služby s větší mírou odborné a zdravotnické péče seniorům, kteří již nejsou soběstační. Mělo by se jednat o zcela novou výstavbu „na zelené louce“. Cílem je, aby senioři mohli žít v místě svého bydliště a nemuseli se ve stáří stěhovat mimo město.

Ukazatele jako „počet rekonstruovaných / nově vybavených bytů v domově s pečovatelskou službou“; „počet vybudovaných bytů v domově pro seniory“ nebo „počet osob, kterým jsou externě poskytovány služby pro seniory“ jsou pak zařazeny mezi sledované indikátory na úrovni Programového cíle 1 strategického plánu (Zlepšování podmínek pro život a bydlení podporou různých skupin obyvatel a zajišťováním potřebných služeb).

Stávající nabídka sociálních služeb a vybavenost města v sociální oblasti

Ve městě Lišov se v současné době nachází dům s pečovatelskou službou. Původní kapacita 29 bytů byla v nedávné minulosti rozšířena o dalších 28 bytových jednotek a celková kapacita tak nyní tvoří 57 bytů. Jedná se o byty zvláštního určení, které jsou ve vlastnictví města Lišov. Všechny byty jsou bezbariérové, 4 byty jsou pak přizpůsobeny přímo pro vozíčkáře. Strategický plán rozvoje města Lišov předpokládá další rozvoj zázemí a vybavenosti DPS (viz např. záměr Stavební úpravy prostor v Domě s pečovatelskou službou vč. přístavby výtahu, který zahrnuje úpravu stávajícího přízemí DPS na centrum osobní hygieny, prádelny, sušárny a kanceláře pečovatelské služby a přístavbu výtahu a vybudování společenské místnosti, nebo záměr zahrnující stavební úpravy balkónů a bytů v DPS či záměr týkající se vybavení bytů v DPS).

Co se týče nabídky sociálních služeb poskytovaných ve městě Lišov, v současnosti je zde nabízena jednak výše uvedená služba chráněného bydlení (Chráněné bydlení Naplno). Společnost Ledax o.p.s. zde dále zajišťuje sociální službu „pečovatelská služba“ pro cca 60 klientů, přičemž se převážně jedná o obyvatele místního domu s pečovatelskou službou. Cca 10 klientů je zajišťováno v jejich vlastním prostředí (terénní pečovatelská služba).

3.2 Domovy pro seniory v okolí města Lišov

Nabídka pobytových zařízení sociálních služeb pro seniory v samotném městě Lišov nezahrnuje žádné zařízení. I z tohoto důvodu je v návaznosti na předpokládaný demografický vývoj zahrnut záměr na jeho vybudování ve strategickém plánu rozvoje města. Nejbližší domovy pro seniory se nachází v Českých Budějovicích (13 km) a v Třeboni (13 km). Nejbližší zařízení typu DZR se pak nachází také v Č. Budějovicích. Jejich kapacity a kapacity zařazené do krajské sítě jsou shrnuty v následující tabulce:

Tabulka 3.1: Přehled zařízení DS v nejbližším okolí města Lišov

Název poskytovatele a místo poskytování	Cílová skupina	Typ vlastnictví	Kapacita (lůžka)	Zařazeno v síti
Centrum sociálních služeb Staroměstská, Č. Budějovice	mladší senioři (65 – 80 let) starší senioři (nad 80 let) trvalé bydliště v Č. Budějovicích	Příspěvková organizace	143	143
CSS Emausy s.r.o., Dobrá Voda u Č. Budějovic	senioři od 60 let	s.r.o.	31	27

Česká katolická charita Kněžský domov, Č. Budějovice	mladší senioři (65 – 80 let) starší senioři (nad 80 let)	Církevní organizace	8	0
Domov důchodců Dobrá Voda, Dobrá Voda u Č. Budějovic	osoby se zdrav. postižením senioři (od 60 let)	Příspěvková organizace	204	204
Domov pro seniory Horní Stropnice	senioři od 60 let	Příspěvková organizace	45	45
Domov pro seniory Hvízdal, České Budějovice	senioři od 60 let	Příspěvková organizace	171	171
Domov pro seniory Máj, České Budějovice	osoby s chroni. onemocněním osoby s kombin. postižením senioři (od 45 let)	Příspěvková organizace	115	85
Domov pro seniory MaM Rodinka, Č. Budějovice	senioři od 50 let	s.r.o.	7	0
Domov seniorů Třeboň	osoby se zdrav. postižením senioři od 55 let	Příspěvková organizace	62	62
CELKEM	-	-	786	737

Další domovy pro seniory se pak nachází v následujících lokalitách a vzdálenostech:

- Hluboká nad Vltavou (21 km) – 60 lůžek
- Veselí nad Lužnicí (29 km) – 65 lůžek
- Čížkrajce, Chvalkov (37 km) – 49 lůžek
- Soběslav (38 km) – 76 lůžek
- J. Hradec (40 km) – 130 lůžek
- Kardašova Řečice (42 km) – 25 lůžek
- Budislav (45 km) – 56 lůžek
- České Velenice (48 km) – 66 lůžek
- Bechyně (54 km) – 122 lůžek
- Tábor (57 km) – 143 lůžek
- Chýnov (59 km) – 41 lůžek

4. Demografický vývoj

Cílem této části studie je na základě demografických údajů a výhledů zdůvodnit potřebu vybudování domova pro seniory ve městě Lišov. V rámci této kapitoly bude také stručně nastíněna problematika osob trpících demencí.

4.1 Současný demografický vývoj na Lišovsku

Ve městě Lišov k 31.12.2015 žilo 4 318 obyvatel. Zhruba tři čtvrtiny z celkového počtu obyvatel města žijí v Lišově, čtvrtina pak v místních částech města. Počet obyvatel v posledních letech mírně roste. Vývoj počtu obyvatel Lišova je pozitivní i ve srovnání s vývojem počtu obyvatelstva v Jihočeském kraji a SO ORP České Budějovice, přičemž v Lišově je patrný nejvýraznější růst. Mezi lety 2001-14 vzrostl počet obyvatel Lišova přibližně o 8 %, zatímco v SO ORP České Budějovice byl tento nárůst přibližně 6,3 % a v celém Jihočeském kraji pouze 2 % (viz Tabulka 4.1).

Tabulka 4.1: Pohyb obyvatelstva města Lišov v letech 2002–2014

Rok	Stav k 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistěh.	Vystěh.	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
2002	3 936	31	30	78	61	1	17	18	3 954
2004	3 989	41	49	81	74	-8	7	-1	3 988
2006	4 027	46	35	102	93	11	9	20	4 047
2008	4 089	42	45	77	69	-3	8	5	4 094
2010	4 164	49	49	121	107	-	14	14	4 178
2012	4 119	51	28	104	68	23	36	59	4 178
2014	4 214	47	38	121	97	9	24	33	4 247

Zdroj: ČSÚ

Mírně narůstá počet obyvatel ve věku do 14 let (kromě obce Zvíkov) a roste také počet obyvatel v produktivním věku (15 – 64 let). V samotném Lišově je však u této kohorty zaznamenán spíše mírný pokles. Nejvýznamnějším trendem zaznamenaným u všech obcí (vyjma Zvíkova) je navyšování podílu nejstarší složky populace (generace 65 a více let), jejíž absolutní podíl roste. S tím souvisí i výrazný nárůst hodnoty indexu stáří. Dochází také k nárůstu hodnoty průměrného věku ((viz Tabulka 4.2).

Ačkoliv index stáří (tzn. počet osob ve věku 65 a více let, které připadnou za 100 osob ve věku 0-14 let) setrvale roste, ve srovnání s průměrem Jihočeského kraje (118,4) i celé ČR (117,4) je stále relativně nízký. V roce 2014 měl index stáří hodnotu 109,2, v Lišově tedy připadlo na každých 100 dětí 109 osob v postproduktivním věku. Na začátku roku 2015 zde žilo 672 obyvatel ve věkové kategorii 0-14 let a 732 obyvatel starších 65 let. Ve srovnání s hodnotami za celý Jihočeský kraj má Lišov nepatrně nižší podíl starších obyvatel a nižší průměrný věk obyvatel. Věková struktura města je tedy o něco příznivější než v rámci celého Jihočeského kraje.

Tabulka 4.2: Věková struktura obyvatel ve správním území POÚ Lišov (2009 - 2014)

Obec	Kohorta	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lišov	0 - 14	591	611	606	639	653	672
	15 - 64	2 948	2 928	2 850	2 848	2 842	2 841
	65 a více	625	639	663	691	719	734
	Celkem	4 164	4 178	4 119	4 178	4 214	4 247
Štěpánovice	0 - 14	122	130	143	143	148	151
	15 - 64	492	509	529	534	556	551
	65 a více	98	98	99	101	111	120
	Celkem	712	737	771	778	815	822
Libín	0 - 14	50	61	71	76	79	78
	15 - 64	252	257	263	260	266	263
	65 a více	50	52	57	57	57	58
	Celkem	352	370	391	393	402	399
Hvozdec	0 - 14	21	18	21	25	26	26
	15 - 64	69	72	73	82	80	81
	65 a více	9	9	10	12	13	15
	Celkem	99	99	104	119	119	122
Zvíkov	0 - 14	47	44	40	40	37	34
	15 - 64	188	191	174	174	174	173
	65 a více	37	39	44	48	46	46
	Celkem	272	274	258	262	257	253

Zdroj: ČSÚ

Údaje o hodnotách indexu stáří a jejich vývoj v letech 2009 - 2014 za všech 5 obcí ve správním území POÚ vykazují postupný nárůst. Celková hodnota indexu je však nejvíce ovlivněna údaji právě za město Lišov a obci Zvíkov. Ostatní tři obce se stále drží výrazně pod hodnotou „1“.

Tabulka 4.3: Vývoj hodnoty indexu stáří obyvatel obcí ve správním území POÚ Lišov (2009 - 2014)

Obec / město	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lišov	1,06	1,05	1,09	1,08	1,10	1,09
Štěpánovice	0,80	0,75	0,69	0,71	0,75	0,79
Libín	1,00	0,85	0,80	0,75	0,72	0,74
Hvozdec	0,43	0,50	0,48	0,48	0,50	0,58
Zvíkov	0,79	0,89	1,10	1,20	1,24	1,35
Celkem	0,82	0,81	0,83	0,84	0,86	0,91

Zdroj: ČSÚ

4.2 Odhad budoucího demografického vývoje se zaměřením na seniory

Pro stručný odhad budoucího demografického vývoje lze vyjít z projekce zpracované Českým statistickým úřadem (Projekce obyvatelstva v krajích ČR do roku 2050). Základními výsledky projekce jsou snížení početní velikosti obyvatelstva ČR ve všech krajích a jeho demografické stárnutí, přičemž mnohem závažnější než samotný úbytek obyvatelstva bude právě přibývání starších a nejstarších osob v populaci. V budoucnu se proces populačního stárnutí značně zrychlí jak vlivem posouvání početně silných ročníků do vyššího věku, tak očekávaným zlepšováním úmrtnostních poměrů.

Následující tabulka potvrzuje, že předpokládaný demografický vývoj v České republice počítá nejen s navyšováním počtu lidí ve věku 65 a více let, ale také se zvyšováním podílu osob v nejstarších věkových kategoriích

Tabulka 4.4: Prognóza vývoje podílu jednotlivých složek obyvatel a podílu seniorů v ČR – střední varianta (v %)

Věk	2002	2005	2010	2015	2020	2025	2030	3035	2040	2045	2050
0-14	15,6	14,5	13,6	13,8	13,7	13,2	12,6	12,2	12,2	12,4	12,4
15-64	70,5	71,3	70,9	68,1	66,0	65,3	64,5	63,6	60,9	57,9	56,3
65+	13,9	14,1	15,5	18,1	20,3	21,5	22,8	24,1	26,9	29,7	31,3
65-74	8,0	7,9	9,0	11,3	12,4	11,6	11,3	11,8	13,8	15,8	15,0
75-84	4,9	5,3	5,1	5,1	6,1	7,9	8,9	8,5	8,5	9,2	11,1
85+	1,0	0,9	1,4	1,7	1,8	2,0	2,7	3,8	4,5	4,8	5,3

Zdroj: ČSÚ

Na území POÚ Lišov pak lze očekávat vývoj uvedený v následující tabulce (opět jednoznačný nárůst seniorské generace, především na úkor obyvatel produktivním věku). Výpočet je proveden analogicky – přepočtem dle odhadovaného vývoje na úrovni celého Jihočeského kraje.

Tabulka 4.5: Prognóza vývoje podílu jednotlivých složek obyvatel ve správním území POÚ Lišov (v %)

Věk	2015	2020	2025	2030	3035	2040	2045	2050
0-14	16,4%	16,3%	15,7%	15,0%	14,5%	14,5%	14,8%	14,8%
15-64	66,9%	64,8%	64,1%	63,4%	62,5%	59,8%	56,9%	55,3%
65+	16,7%	18,7%	19,8%	22,0%	23,3%	26,0%	28,7%	30,2%

Zdroj: ČSÚ

Dle dostupných predikcí ČSÚ by se průměrný věk obyvatel ČR v roce 2050 mohl pohybovat mezi 48 a 50 lety a hodnota indexu stárnutí rovněž značně naroste (počet obyvatel starších 65 let bude dle střední varianty projekce převyšovat počet dětí do 15 let věku 2,5krát). Přirozeným důsledkem populačního stárnutí bude také výrazný růst počtu osob s nárokem na starobní důchod.

Jednou z dalších prognóz vývoje počtu a struktury obyvatel ČR je PROGNÓZA POPULAČNÍHO VÝVOJE ČESKÉ REPUBLIKY NA OBDOBÍ 2008–2070. Dle závěrů této studie se předpokládá ve vztahu k cílové skupině seniorů následující:

- Věková kategorie seniorů, tedy obyvatelstvo ve věku 65 a více let, bude jedinou částí populace, která početně poroste. V období do roku 2035 půjde o vzestup v řádu jednoho milionu osob, v následujících dvaceti třech letech přibude dalších více než 730 tis. seniorů, přičemž do konce prognózy se jejich počet pravděpodobně sníží o necelých 185 tis. osob v důsledku předpokládaného intenzivního vymírání početných kohort narozených v 70. a 80. letech 20. století.
- Počty seniorů ve vyšších věkových hladinách porostou téměř jistě trvale a intenzivněji než v nižších hladinách. Počty nejstarších občanů se tak několikanásobně zvýší. Vedle všeobecně rostoucí početní velikosti generací, které se těchto hladin posouvají, bude tato situace především důsledkem očekávaného dynamického prodlužování lidského života v důsledku zlepšování úmrtnostních poměrů ve vyšším věku.

Uvedené závěry jsou v zásadě jistou modifikací závěrů předcházející prognózy obou autorů a do značné míry je potvrzují také výsledky aktuální prognózy Českého statistického úřadu z roku 2009. Vyplyvá z nich naprosto jednoznačně, že centrálním problémem budoucího populačního vývoje ČR a klíčem k řešení většiny ostatních populačních problémů bude stárnutí obyvatelstva.

4.3 Osoby s demencí

Vzhledem k tomu, že zvažovanou cílovou skupinou jsou kromě osob seniorského věku také osoby se zdravotním postižením a že současně nejčastější cílovou skupinou, na kterou jsou zaměřeny pobytové služby zařízení DZR, jsou osoby s duševním onemocněním, je nutné věnovat pozornost také očekávanému vývoji u této cílové skupiny. Zásadní je zejména očekávaný vývoj v oblasti výskytu různých forem demencí.

V České republice se každý rok objeví asi 25–30 tisíc nových případů demence a asi 20–25 tisíc lidí s demencí zemře (ať již v důsledku onemocnění způsobujícího demenci samotného, či v důsledku jiného závažného či terminálního onemocnění či stavu). Zatímco incidence demence v některých rozvinutých zemích poněkud klesá v souvislosti s lepší prevencí zejména vaskulárních rizikových faktorů, prevalence stále stoupá, a to zřejmě v důsledku delšího dožití lidí s demencí. Prevalence demence je v současné době v zemích střední Evropy 1,1 % ve skupině osob 60 až 64 let, 1,8 % ve věkové skupině 65 až 69 let, 2,9 % u 70–74letých, 5,0 % u osob ve věku 75 až 79 let, 8,5 % u 80–84letých, 14 % u 85–89letých a 29 % u osob, které se dožily 90 a více let. V jednotlivých věkových skupinách je vyšší u žen, a to téměř o třetinu. Zdroj: (Česká alzheimerovská společnost).

U problematiky osob s demencí narážíme na problém praktické neexistence přehledových informací a komplexních statistik, na což upozorňuje Česká Alzheimerovská společnost (ČALS). Nejčastější příčinou demence je Alzheimerova choroba, u které dochází k podstatnému snížení úrovně paměti i dalších kognitivních

(poznávacích) funkcí. V České republice žije dle odhadů kolem 150 tisíc osob s demencí, přičemž tímto onemocněním častěji trpí ženy a starší lidé obecně (až 1 z 5 lidí starších 80 let). ČALS dále upozorňuje, že počet lidí s demencí se za posledních padesát let ztrojnásobil, přičemž se očekává, že do roku 2050 bude demencí trpět až 383 tisíc lidí.

Péče o lidi s demencí probíhá v několika různých a dosud stále nepropojených sektorech. Zdravotní péče je poskytována přibližně 32 % nemocných, další jedna pětina žije v domovech pro seniory a 6 % pak v domovech se zvláštním režimem. Ve spolupráci s pražským magistrátem získala ČALS podrobnější data o situaci v sociálních službách, ze kterých vyplývá, že 25 % klientely sociálních zařízení tvoří lidé s demencí. Zájem Pražanů o tyto služby je enormní a ČALS upozorňuje na neuspokojenou poptávku po pobytových sociálních zařízeních. O lidi trpící demencí se pak nejvíce starají neformální pečovatelé (rodinní příslušníci). Podle odhadů OECD se jedná o 100 tisíc osob, přičemž vzhledem k časové a psychické náročnosti této péče lze do budoucna očekávat velký zájem o umístění nemocných do pobytových zařízení. Dalším problémem v oblasti Alzheimerovy nemoci je nevyužívání příspěvku na péči až u poloviny diagnostikovaných osob (z celkových cca 4,5 tisíce diagnostikovaných).

Celkové náklady na léčbu osob s demencí se v České republice odhadují na přibližně 40 miliard Kč. I z tohoto důvodu je dalším problémem neexistence uceleného rámce pro boj s demencí na celostátní úrovni. V současné době probíhá připomínkové řízení k návrhu koncepce problematiky Alzheimerovy choroby a obdobných onemocnění v ČR vypracované ve spolupráci několika ministerstev.

5. Poskytované služby a trendy

Cílem této části studie je uvést základní požadavky na nabízené služby Domu pro seniory Lišov a vymezit standard v oblasti ubytování, stravování, kultury a zdravotní a sociální péče včetně odkazů na příslušné právní normy regulující pobytové sociální služby. Dále budou diskutovány současné trendy při poskytování sociálních služeb u cílové skupiny seniorů.

5.1 Předpokládaný rozsah nabízených služeb

Rozsah nabízených služeb poskytovaných v pobytových sociálních službách je upraven v zákoně o sociálních službách a standardy kvality sociálních služeb v prováděcí vyhlášce k tomuto zákonu. Dále je potřeba zohlednit také technické normy a požadavky pro transformaci, humanizaci a deinstitucionalizaci služeb sociální péče. Přístup ke konkrétním požadavkům na standard v oblasti nabízených služeb je upraven např. v Doporučeném standardu pro domovy pro seniory v ČR, který vydává Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.

Služby poskytované seniorům se dělí podle zákona o sociálních službách na základní a fakultativní. Základní služby jsou pobytová zařízení pro seniory vždy povinny zajistit (jejich rozsah a specifikaci definuje vyhláška) a patří k nim:

- Pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu;
- Poskytnutí podmínek pro hygienu nebo pomoci při ní;
- Poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy;
- Pomoc při zajištění chodu domácnosti;
- Organizování výchovných, vzdělávacích a aktivizačních činností;
- Poskytnutí ubytování, případně přenocování;
- Základní sociální poradenství;
- Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím;
- Sociálně terapeutické činnosti;
- Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí;
- Telefonická krizová pomoc;
- Nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění;
- Podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností.

Nad rámec zákona pak pobytová zařízení pro seniory mohou poskytovat fakultativní služby. Poskytované fakultativní služby musí být sjednány ve smlouvě nebo dodatku ke smlouvě, klient si je hradí sám ze svého příjmu nebo úspor a nevztahuje se na ně zákonná povinnost zachování minimálního příjmu klienta. Fakultativní služby lze zpoplatnit pouze do výše nákladů, nesmí tedy generovat zisk. Rozdělení služeb na základní a

fakultativní často záleží na míře soběstačnosti klienta a proto pro jednoho může být daná služba považována za základní a pro druhého za fakultativní. Příkladem je obstarání nákupu, které je pro nepohyblivého klienta považováno za základní službu, kdežto pro pohyblivého je zpoplatněnou fakultativní službou.

Podmínky vycházející z kritérií pro transformaci, humanizaci a deinstitucionalizaci služeb sociální péče představují metodický doporučený postup (kritéria) vydaný MSPV, který rovněž ve svém textu definuje požadavky na velikosti jedno a dvoulůžkových pokojů. Tato kritéria jsou také závaznými podmínkami pro čerpání investičních prostředků z Integrovaného operačního programu pro vybraná zařízení sociálních služeb.

Mezi základní relevantní atributy těchto kritérií (ve vztahu k problematice řešené touto studií) patří:

- Cílem je snižování kapacity a humanizace stávajících objektů (v případě pobytových služeb jsou tedy žádoucí jedno nebo dvoulůžkové pokoje, vícelůžkové pokoje pouze ve výjimečných případech);
- Daný druh služby v lokalitě zcela chybí či není dostatečně zajištěn nebo z obce uživatelé pocházejí, pracují zde, vzdělávají se nebo zde mají rodinu a osobní vazby;
- Služba je navázána na střednědobý plán rozvoje sociálních služeb kraje;
- Služba je navázána na plány rozvoje sociálních služeb dotčených obcí, jsou-li k dispozici;
- Veřejné služby včetně dopravy jsou s ohledem na umístění v obci dostupné;
- Objekty respektují platnou legislativu k bezbariérovosti;
- Existuje návaznost na další zdroje – poskytovatel nenahrazuje přirozené zdroje (např. kadeřník, lékař apod.).

Požadavky na velikosti pokojů:

- Min. velikost pokoje pro 2 osoby 20 m² (25 m² pro osoby trvale upoutané na lůžko či invalidní vozík) - u bytů nebo domů pořizovaných jinak než výstavbou je možné se od tohoto rozměru odchýlit směrem dolů maximálně o 4 m²;
- Min. velikost pokoje pro 1 osobu 12 m² (14 m² pro uživatele trvale upoutaného na lůžko či invalidní vozík) – u bytů nebo domů pořizovaných jinak než výstavbou je možné se od tohoto rozměru odchýlit směrem dolů maximálně o 2 m².

5.2 Současné trendy při poskytování sociálních služeb pro seniory

Mezi dlouhodobé trendy, detailně probrané v předchozích částech studie, bezpochyby patří zejména stárnutí populace a zhoršování zdravotního stavu nejstarších seniorů. Tyto trendy budou zvyšovat tlak na objem poskytovaných sociálních služeb včetně domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem – do roku 2030 vzroste počet seniorů ve věku 65 let a více a zvětší se i jejich procentuální zastoupení na populaci. Vzhledem ke specifickým potížím, které vyšší věk přináší, nabývá na významu také specializace péče.

Poptávku po pobytových sociálních službách bude posilovat ubývajícím počet vícegeneračních rodin (a tedy možnost dětí starat se o seniory) a změna životního stylu, která nutí mladé lidi stěhovat se za prací mnohdy do

lokalit velmi vzdálených od domova rodičů. Proti tomuto trendu bude působit zájem seniorů (a státu) trávit stáří v domácím prostředí s případným využíváním terénních sociálních služeb, které mohou částečně kompenzovat nedostatečné kapacity stávajících sociálních služeb pobytových např. v podobě pečovatelské služby nebo osobní asistence. Jejich nevýhodou je však vyšší finanční náročnost pro seniory.

Vzhledem k překryvu, ke kterému dochází u některých sociálních a zdravotnických služeb, lze také očekávat, že část nedostatečných kapacit by mohla nahradit vhodná nabídka zdravotnických zařízení pro seniory. Dlouhodobým záměrem vlád ČR je srovnání financování domovů pro seniory (a domovů se zvláštním režimem) s léčebnami dlouhodobě nemocných. Podle ministerských plánů by Ministerstvo zdravotnictví mělo navýšit domovům pro seniory platby za zdravotní péči a naopak příspěvek na péči by od klientů měly získávat i léčebny dlouhodobě nemocných. Odstranit by se tím mělo podfinancování zdravotní péče v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem

Obecně lze také pozorovat zvýšené nároky na poskytované služby, které už se nesoustředí pouze na uspokojení základních životních potřeb a na lékařskou pomoc. Jak bylo naznačeno v části o předpokládaném rozsahu nabízených služeb, trendy v této oblasti zahrnují jak důraz na vyšší standard v bydlení a stravování, ale také na nabídku kulturních a společenských akcí a různých aktivizačních programů (muzikoterapie, ergoterapie apod.). Tento trend souvisí i se sílící kupní silou budoucích důchodců vycházející z rozšířeného spoření na stáří i vyšší spoluúčasti rodinných příslušníků seniorů. Vzhledem k omezeným veřejným prostředkům se také otevírá prostor pro soukromá pobytová zařízení pro seniory.

Problémem v oblasti sociálních služeb je u skupiny seniorů zejména informovanost o poskytovaných službách. Ne všichni senioři aktivně využívají např. internet a tak by se poskytovatelé sociálních služeb měli zaměřit i na jiné způsoby komunikace se svými potenciálními klienty – písemnou formou (např. letáky nebo inzerce v novinách) nebo ústní formou (např. od lékaře nebo sociálního pracovníka).

6. Možnosti financování

Cílem této části studie je provést shrnutí různých možností financování výstavby a provozu domova pro seniory v Lišově a rizik s tím spojených. Na základě finanční analýzy budou určeny budoucí volné zdroje Města ve vztahu k očekávané výši investice. Dále budou představeny dotační tituly Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva pro místní rozvoj. V posledních částech této kapitoly budou uvedeny různé možnosti externího financování a rizika, se kterými může být výstavba a provoz domu pro seniory spojena.

6.1 Finanční analýza města Lišov

Cílem finanční analýzy Města je vyčíslit jeho volné zdroje ve vztahu k celkovým plánovaným udržovacím a rozvojovým investicím a na základě toho odvodit volné zdroje určené na projekt domova pro seniory v Lišově (očekávaná výše investice v rozsahu přibližně 100 – 120 miliónů Kč). V rámci této podkapitoly budou identifikovány příjmy Města (daňové, nedaňové, dotace) a výdaje (běžné a kapitálové) včetně výhledu do roku 2019.

Daňové příjmy Města jsou tvořeny především podílem na výběru dani z přidané hodnoty a daní z příjmů. Další část daňových příjmů tvoří místní daně a poplatky dle zákona 565/1990 Sb. o místních poplatcích (za psy, za ubytování, aj.), z nichž podstatnou část představují poplatky za uložení odpadu (skládka na území Města). Nedaňové příjmy jsou většinou příjmy spojené s prodejem zboží a služeb nebo s pronájmem městského majetku. Běžné přijaté dotace se na celkových příjmech podílí minimálně.

Běžné výdaje odrážejí náklady na provozní činnost obce – mzdy zaměstnanců, funkční požitky, pojistné placené zaměstnavatelem, výdaje na opravy, na úroky, poskytnuté neinvestiční transfery PO a různé další nákupy materiálu, drobného majetku, pohonných hmot, atd.

Provozní příjmy a výdaje tvoří provozní přebytek – část rozpočtu, kterou je možné použít na financování dlouhodobějších investičních záměrů Města. Tento přebytek rozpočtu Města (rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji, před výdaji na dlouhodobější investice) se v minulosti pohyboval v rozmezí 23 – 30 mil. Kč a do budoucna očekáváme jeho mírný nárůst na 33 mil. Kč v roce 2019. Kumulovaný provozní přebytek v letech 2016 - 2022 spolu s rozpočtovými přebytky z minulých let odhadujeme na úrovni přibližně 240 mil. Kč. Významná část tohoto přebytku však bude použita na plánované investice do rekonstrukce budovy kulturního domu a restaurace U České koruny, investice do kanalizací a vodovodů, rekonstrukce, opravy a výstavba chodníků v Lišově a místních částech a revitalizace Náměstí Míru. Z tohoto důvodu bude nutné větší část investice v očekávané výši 100 – 120 mil. Kč financovat investičním bankovním úvěrem.

Celkový rozpočtový přebytek ovlivňují kromě provozního přebytku a dlouhodobých investic (kapitálových výdajů) také kapitálové příjmy – jedná se zejména o získané investiční dotace. Případný rozpočtový deficit lze pak kompenzovat přebytky z minulých let, popř. úvěrem.

Tabulka 6.1: Přehled příjmových a výdajových položek města Lišov v letech 2013 – 2015, v tis. Kč

	2013	2014	2015
Daňové příjmy	61 531	60 804	62 616
<i>Z toho poplatky za uložení odpadu</i>	12 167	8 013	7 225
Nedaňové příjmy	9 555	8 516	7 249
Běžné přijaté dotace	4 318	3 825	3 870
Běžné příjmy celkem	75 404	73 145	73 736
Běžné výdaje	44 938	45 647	50 309
Provozní přebytek	30 465	27 498	23 427
Kapitálové příjmy	17 930	3 528	3 017
Kapitálové výdaje	25 646	35 681	35 248
<i>Z toho vklad do zákl. kap. SLUŽBY LIŠOV*</i>	1 000	2 900	2 900
Rozpočtový přebytek/deficit	22 749	-4 655	-8 803
Finanční příjmy (úroky, dividendy)	-106	-111	-44
Změna v posk. půjčkách ostatním subjektům	-3 007	-2 391	0
Očištěný provozní přebytek	27 343	24 996	23 383

* vklad do společnosti 100 % vlastněné Městem na splátku jistiny dvou úvěrů se splatností v roce 2019

Výhled je postaven na rozpočtu pro rok 2016, který počítá s neupraveným provozním přebytkem 23,8 mil Kč. U daňových a nedaňových příjmů a běžných přijatých dotací se v letech 2016 - 2019 předpokládá roční nárůst mezi 1% – 2%. Na výdajové stránce u běžných výdajů uvažujeme 2% roční růst. V kapitálové části rozpočtový výhled nepředpokládá kapitálové příjmy. Kapitálové výdaje ve výhledu vycházejí z Programu rozvoje města Lišov na období 2015-2020 a z priorit potvrzených starostou Města.

Tabulka 6.2: Výhled příjmových a výdajových položek města Lišov na roky 2016 – 2019, v tis. Kč

	2016	2017	2018	2019
Daňové příjmy	69 639	70 986	72 360	73 761
<i>Z toho poplatky za uložení odpadu</i>	13 000	13 260	13 525	13 795
Nedaňové příjmy	7 528	7 673	7 821	7 972
Běžné přijaté dotace	3 483	3 522	3 593	3 664
Běžné příjmy celkem	80 650	82 181	83 774	85 397
Běžné výdaje	56 869	50 331	51 337	52 364
Provozní přebytek	23 781	31 851	32 436	33 033
Kapitálové příjmy	144	0	0	0
Kapitálové výdaje	22 083	37 900	33 900	29 600
<i>Z toho vklad do zákl. kap. SLUŽBY LIŠOV</i>	2 900	2 900	2 900	1 600
Rozpočtový přebytek/deficit	1 840	-6 049	-1 464	3 433

Tabulka 6.3: Výhled investičních výdajů města Lišov do roku 2022, v tis. Kč

	Celkem plán	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Provozní přebytek		23 781	31 851	32 436	33 033	33 000	33 000	33 000
Úvěr						50 000	50 000	
Zůstatek rozpočtových účtů z minulých let			10 000	5 000				
Zdroje financování kapitálových výdajů a splátek úvěrů		23 781	41 851	37 436	33 033	88 000	89 000	33 000
Kapitálové výdaje 2016 (dle schváleného rozpočtu)		19 183						
Vklad do základního kapitálu SLUŽBY LIŠOV		2 900	2 900	2 900	1 600			
Rekonstrukce budovy kulturního domu a restaurace U České koruny	51 000		25 000	26 000				
Revitalizace Náměstí Míru v Lišově	14 000				7 000	7 000		
Rekonst., opravy a výstavba chodníků	31 000				5 000	5 000	10 000	11 000
Rekonstrukce, opravy a výstavba místních a účelových komunikací	55 500		5 000		5 000	10 000	10 000	10 000
Investice do vodovodů	26 000		5 000	5 000	6 000	5 000	5 000	
Investice do kanalizací	83 700				5 000	10 000	10 000	10 000
Výstavba domova pro seniory	100 000					50 000	50 000	
Celkem		22 083	37 900	33 900	29 600	87 000	85 000	31 000
Rezerva		1 698	3 951	3 536	3 433	1 000	4 000	2 000

6.2 Dotační financování

V kontextu plánované výstavby domu pro seniory/domu se zvláštním režimem připadají v úvahu dotační tituly Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva pro místní rozvoj. Vzhledem k zaměření dotace MMR na komunitní bydlení seniorů v podobě podpory malometrážních bytů, lze prakticky využít spíše dotaci MPSV zaměřenou na zvyšování kapacit pobytových zařízení sociálních služeb v souladu se střednědobými plány rozvoje sociálních služeb. Dotační program MPSV je v současnosti platný zatím do roku 2018, zahrnuje však každoročně velké množství neuspokojených žadatelů. V oblasti budování nových pobytových zařízení pro seniory se dotační politika strukturálních fondů EU pro období 2014 -2020 nijak přímo neangažuje.

Dotace Ministerstva práce a sociálních věcí

Dotace MPSV v rámci Programu 113 310 – Rozvoj a obnova materiálně technické základny sociálních služeb (podprogram 313) je zaměřena na zvyšování kapacit pobytových zařízení sociálních služeb a je na ní vyčleněna částka 0,5 miliardy Kč ročně. *Žadatelem* může být kdokoliv, kdo bude do vypořádání dotace registrován jako poskytovatel sociálních služeb.

Cílová skupina není přesně dána, musí však být v souladu se střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb kraje, přičemž zvýhodněnou podporu získají zařízení, která budou (ne nutně výhradně) zaměřena na osoby s těžkou a úplnou závislostí na pomoci jiné fyzické osoby a osoby se sníženou soběstačností z důvodu chronického duševního onemocnění, osoby se stařeckou demencí, Alzheimerovou nebo Parkinsonovou chorobou a ostatními typy demencí nebo osoby v terminálním stádiu (osoby umírající).

Dotace v programu činí 75 %, přičemž maximálně lze žádat o 50 mil. Kč. Dále platí limity týkající se celkových nákladů na rekonstrukci/výstavbu na jednoho klienta, na technologické vybavení atd. *Preference hodnocení žádostí o dotaci* – v poměru k zastoupení obdobných zařízení v dané lokalitě/v ČR, počet klientů, naplnění cílů programu a jednotlivých podprogramů a jejich indikátorů, naplnění principu 3E (účelnost, efektivnost a hospodárnost ve vztahu ke kritériím jednotlivých podprogramů), míra energetické náročnosti budovy (upřednostňovány budou nízkoenergetické, pasivní stavby využívající obnovitelné zdroje) a podíl spolufinancování zdrojů ze strany žadatele.

Cílem podprogramu je zvyšování kapacit pobytových zařízení sociálních služeb v souladu se střednědobými plány rozvoje sociálních služeb, podpora zkvalitnění pobytových služeb sociální péče a snížení energetické náročnosti pobytových zařízení sociálních služeb. Schválené akce musí být ukončeny nejpozději do ukončení realizace programu 31. 12. 2018.

Povinné přílohy předkládané společně se žádostí – investiční záměr akce zpracovaný dle DP předepsané osnovy pro daný typ akce, prohlášení žadatele o dotaci (splnění podmínek, oprávnění poskytovat sociální služby atd.), doložení potvrzení příslušného odboru krajského úřadu o souladu akce se střednědobým plánem

rozvoje sociálních služeb kraje a vstupní data dle přílohy č. 2 vyhlášky č. 560/2006 Sb., o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku, ve znění pozdějších předpisů.

Dotace Ministerstva pro místní rozvoj

MMR podporuje bydlení seniorů v rámci Programu podpory bydlení – Podprogram Podpora výstavby podporovaných bytů (cíle podprogramu – Komunitní dům pro seniory, Pečovatelský byt, Vstupní byt).

Cílovou skupinu tvoří osoby ve věku 60 let a více (60+), které prokážou, že jejich průměrný čistý měsíční příjem v období 12 kalendářních měsíců před uzavřením nájemní smlouvy nepřesáhl 1 násobek průměrné měsíční mzdy v případě 1 členné domácnosti nebo 1,2 násobek v případě 2 členné domácnosti.

Komunitním domem seniorů se rozumí bytový dům (se samostatným číslem popisným), ve kterém jsou výhradně podporované byty a zároveň sdílené prostory na podporu komunitního života seniorů, minimálně 10 bytů – maximálně 25 bytů. Podlahová plocha bytu nesmí překročit 45 m² a součástí projektu jsou i společenské prostory, které jsou centrem společných aktivit obyvatel.

Podpora se poskytuje ve formě investiční dotace na konkrétní investiční akci, jejímž cílem je výstavba nebo pořízení bytu za účelem vzniku podporovaných bytů. Výše dotace se vypočte jako dle počtu podporovaných bytů, na které je žádána dotace (v případě Komunitního domu se jedná o max. 600 tisíc Kč na byt). Dotace je poskytována podle pravidla „de minimis“. Součet všech veřejných podpor poskytnutých žadateli podle pravidla „de minimis“ nesmí v kterémkoliv tříletém období přesáhnout částku v Kč odpovídající 200 000 EUR v přepočtu kursem devizového trhu vyhlášeným Evropskou centrální bankou, platným ke dni schválení dotace Rozhodnutím o poskytnutí dotace.

Základní omezující podmínky – příjemce dotace neprovede změnu užívání podporovaného bytu k jiným účelům než k bydlení a podporovaný byt bude užíván právem nájmu osobami z cílové skupiny po dobu 20 let dne, kdy byla stavba dotovaného bytu dokončena a schopna užívání, nebo v případě pořízení bytu ode dne zápisu vkladu do katastru nemovitostí. K podporovaným bytům pořízeným z dotace bude zřízeno zástavní právo ve prospěch ministerstva (tato podmínka se nevztahuje na příjemce, který výstavbu podporovaných bytů bude dofinancován z úvěru poskytnutého SFRB a tyto byty budou zastaveny ve prospěch SFRB). Nájemné za 1 m² smlouvy nebo změněné v průběhu trvání nájemního vztahu nesmí překročit limit, který ke dni vyhlášení tohoto programu činí 57,20 Kč. Limit nájemného může ministerstvo upravit, jestliže nárůst měsíčního úhrnného indexu spotřebitelských cen za domácnosti celkem (zjištěného z údajů Českého statistického úřadu) za období od posledního stanovení limitu překročí 5 %. Termín ukončení realizace výstavby podporovaných bytů bude nejpozději do 3 let od data vydání Rozhodnutí o poskytnutí dotace

Základní povinné přílohy k žádosti – projektová dokumentace, vydané pravomocné stavební povolení a doklad o záplavovém území stanoveném příslušným vodoprávním úřadem.

6.3 Možnosti a meze externího financování

Při určení strategie Města v přístupu k externímu financování jako celku, nebo konkrétní investici, je nutné posoudit podmínky financování, náklady s tím spojené (úroková sazba i všechny poplatky) a možnosti přizpůsobení splátek peněžním tokům Města. Dále také možnost rozložení splátek na delší časové období s cílem sladit příjmy a výdaje spojené s realizací dané veřejné služby. Při financování nedostatku vlastních finančních zdrojů Města prostřednictvím nového dluhového instrumentu je třeba především brát v úvahu, že potenciální věřitel bude zkoumat kredibilitu Města a faktory ovlivňující její budoucí hospodaření. Na trhu je k dispozici mnoho produktů externího (dluhového financování), které jsou níže podrobněji rozebrány.

Záměrem Města je získat externí financování za co nejvýhodnějších podmínek. Výsledné podmínky externího financování budou ovlivněny následujícími faktory:

- Dostupnost zdrojů;
- Kredibilita dlužníka (finanční situace a schopnost dostát dlouhodobě svým závazkům);
- Způsob splácení a konečná splatnost zdrojů.

Výši externího financování a s tím spojenou výši splátek je nutné přizpůsobit volným peněžním tokům Města. Výše externího financování je u věřitelů limitována a vždy odpovídá míře rizika, které za potenciálním dlužníkem identifikují. V současné době má Město dostatečné volné zdroje a i přebytek hospodaření vykazuje velmi dobré výsledky. Z tohoto důvodu předpokládáme, že na finančním trhu bude ze strany věřitelů velký zájem poskytnout Městu dlouhodobé externí financování.

Výše maximální angažovanosti jednotlivých finančních institucí na jeden subjekt či skupinu subjektů se odvíjí od vnitřních pravidel a metodik poskytování finančních zdrojů, tzv. odvětvových a klientských limitů s tím, že je současně přihlédnuto k aktuální zadluženosti financovaného subjektu. Finanční instituce mají obdobná kritéria na stanovování podmínek financování, drobné odlišnosti jsou v metodice a postupu hodnocení klientů, rizik projektů, úrovni a kategorizaci (ratingů) a ostatních faktorů, které jsou při úvěrovém financování analyzovány.

Kromě výše uvedeného je třeba vzít v úvahu i stávající nefinanční závazky z již uzavřených smluv, které mohou limitovat výši či podmínky přijetí dalšího externího financování. Jak již bylo zmíněno, externí financování je limitováno volnými peněžními toky využitelnými na splácení a ochotou jednotlivých finančních institucí dodatečné finanční zdroje Městu poskytnout. Cena financování se pak odvíjí především od rizikovosti daného projektu a dlužníka (kredibility), které se promítají do výše celkové úrokové sazby.

Úroková sazba je tvořena:

- Referenční sazbou (např. PRIBOR či referenční sazbou na bázi SWAP);
- Úrokovou marží (zohledňující rizikovost klienta / projektu).

Referenční sazba je mezibankovní sazbou, za kterou si banky navzájem poskytují finanční prostředky. V případě pohyblivé sazby se v ČR jedná o sazbu PRIBOR (Prague Inter Bank Offered Rate), vyhlášenou ze

strany České národní banky na období do 12 měsíců. V případě pevné sazby je pak výše sazby stanovena v návaznosti na tzv. IRS (Interest Rate Swap), který je zveřejňován např. na Reuters. Výše sazeb se vždy odvíjí od aktuální situace na finančním trhu a má přímou návaznost na způsob splácení a konečnou splatnost příslušného závazku.

Úroková marže je primárně určena následujícími faktory:

- Kredibilita (finanční situace) financovaného projektu či subjektu – je vyjádřena interním ratingem dané finanční instituce v návaznosti na výsledek interní finanční analýzy. Na výsledek finanční analýzy mají vliv především výše přebytku běžného hospodaření k výši dluhové služby v kalendářním roce, včetně výhledu do dalších let, celková výše zadluženosti subjektu včetně subjektů ve skupině, plánované investiční výdaje subjektu a jejich dopad do hospodaření subjektu, apod.
- Způsob splácení a požadovaná konečná splatnost dluhového financování, která má vliv na výši kapitálu, který musí instituce v souvislosti se závazkem rezervovat a na omezení její likvidity s tím související. Základním a nejběžnějším typem splácení je lineární amortizace (pravidelné rovnoměrné splátky jistiny a oddělená platba úroku). V případě anuitního způsobu splácení je nutno počítat s premii cca 0,15% p.a. nad variantu s lineární amortizací, u jednorázové splátky ke dni konečné splatnosti pak s premii cca 0,30% p.a. nad variantu s lineární amortizací. Konečná splatnost externího financování a splátkový kalendář musí být vždy nastaveny tak, aby byl dlužník schopen pokrýt v dlouhodobém měřítku svou roční dluhovou službu. Většina finančních institucí má maximální splatnost shora omezenou, např. 20 až 25 lety.

Při rozhodování o přijetí nového externího financování je třeba také zvážit, jaký typ úrokové sazby bude zvolen (pohyblivá či pevná úroková sazba). Doba fixace úrokové sazby by se měla odvíjet od strategie Města v oblasti plánování peněžních toků. Pohyblivé sazby jsou sice v současné době na historickém minimu, avšak předpokládá se jejich opětovný růst. Z dlouhodobého hlediska je potřebné být dostatečným způsobem zabezpečen proti možným budoucím výkyvům finančních trhů. Nezajištění budoucích peněžních toků a jejich volnost vůči referenční sazbě by mohla v případě negativního hospodářského cyklu, vyšší inflaci, případně jiných problémech ekonomiky způsobit problémy celému systému financování. V současné době nabízejí finanční trhy dostatečné množství produktů, které dokážou eliminovat výkyvy v úrokových sazbách i na delší doby splatnosti dluhového financování.

Zajištění úrokových rizik

Doba fixace úrokové sazby na dluhových nástrojích užívaných v budoucnosti Městem by se měla odvíjet od strategie v oblasti plánování peněžních toků. Z dlouhodobého hlediska je potřebné být dostatečným způsobem zabezpečen proti možným budoucím výkyvům finančních trhů a jedním z opatření, které napomůže stabilizovat hospodaření Města, je zajištění úrokové sazby u dlouhodobého financování (napříč výše definovanými možnými

produkty). Současnost, kdy se fixní sazby pohybují na historicky nejnižší úrovni, navíc představuje vhodné období pro zajištění úrokové sazby.

Úrokový strop poskytuje ochranu proti nárůstu pohyblivé úrokové sazby nad maximální sazbu. V případě, že bude pohyblivá sazba pro příslušné úrokové období (i) nad maximální sazbou, emitent (Město) dostává rozdíl úrokových plateb vypočtených podle pohyblivé a maximální sazby, (ii) rovna nebo pod maximální sazbou, nedochází k žádné platbě úrokového rozdílu.

Za úrokový strop platí Město prémii s odloženou splatností průběžně ve formě úrokové marže. Úrokové platby se pro každé úrokové období vypočítávají z příslušné nominální částky. Výše úrokových plateb vypočtených podle pohyblivé sazby je podmíněna budoucím vývojem této sazby.

VÝHODY:

- Úrokový strop odstraňuje nejistotu spojenou s růstem pohyblivé úrokové sazby v budoucnosti nad maximální sazbou;
- Úrokový strop umožňuje nadále využít toho, že pohyblivá sazba je a může dále být nižší než pevná sazba na stejné období;
- Předem daná maximální výše úrokových nákladů bez ohledu na vývoj trhu.

OMEZENÍ:

- Zajištění poskytuje ochranu proti růstu sazeb až od maximální sazby;
- Prémie je nezbytný náklad spojený se zajištěním.

V úvahu připadají obě výše uvedené možnosti, pevná fixace sazby na celou zbylou délku splatnosti i fixace sazby v určitém úrokovém rozpětí, které zamezí výkyvům větším než definovaná mez, případně i jiné možnosti. Městu doporučujeme vzhledem k aktuální situaci na finančním trhu a jeho aktuální situaci hospodaření realizovat úrokové zajištění dle výše uvedených možností a tím minimalizovat či úplně eliminovat riziko navýšení budoucích úrokových nákladů.

6.4 Produkty externího financování

V rámci této části Strategie budou definovány základní typy dluhového financování s provázaností na smluvní vazby s dodavateli daných investic s ohledem na jejich angažovanost i v provozní a udržovací fázi. Širším zapojením dodavatelů lze minimalizovat rizika spojená s vícenáklady, časovým zpožděním a problémy s reklamacemi. Zvolením správného procesního způsobu financování lze optimalizovat peněžní toky spojené s plánovanými investicemi.

Mezi základní možnosti financování patří níže analyzované produkty, které jsou prezentovány ve formě při pořizování konkrétní investice a představují tak různé smluvní možnosti externího financování. Popis smluvních a finančních vztahů obsahuje odběratelsko-dodavatelské vazby, kdy jako dodavatel vystupuje stavební

společnost či investor. Většina z níže uvedených variant je přímo použitelná i pro prosté refinancování, bez nutnosti pořizování konkrétní investice.

V případě dluhového financování je předpokladem pro přijetí všech níže uvedených způsobů financování nutné dostatečné zajištění. Zajišťovací instrumenty mohou být kombinovány různými způsoby, například formou záruky, ručení formou zástavního práva k nemovitému majetku, příjmům, apod. Odpovídající zajištění způsobí, že napříč všemi níže uvedenými variantami financování bude cena zdrojů velmi obdobná, protože se bude vždy odvíjet od očekávaných volných peněžních toků Města.

Další alternativou je využití privátních zdrojů prostřednictvím koncesního způsobu realizace, kdy budoucí dodavatel (koncesionář) na sebe dlouhodobě přenáší klíčová rizika tím, že přebírá zodpovědnost za celý životní cyklus investice (výstavbu/rekonstrukci, údržbu a provoz). Tento způsob zatěžuje rovnoměrným způsobem rozpočet zadavatele a zároveň motivuje dodavatele k řádnému plnění. Vlastnictví k budovanému ani původnímu majetku na dodavatele obvykle nepřechází.

Jak již bylo uvedeno, pro každou investici Města bude nutné posoudit způsob jejího financování, rizika s tím spojená, ale zejména vhodnost zapojení dodavatelů i do provozní a udržovací fáze. Jen tak se dá očekávat, že peněžní toky spojené s dluhovou službou budou ve vztahu k rozpočtu Města vyvážené a stabilní po celou dobu smluvního vztahu. Níže jsou uvedeny způsoby financování, které bude vhodné zvážit:

Investiční úvěr

Investiční úvěr je založen na smluvním vztahu mezi dlužníkem a bankou, kdy banka poskytne dlužníkovi potřebné prostředky na úhradu definovaných statků a dlužník následně po stanovené období zapůjčené prostředky spolu s dohodnutou úrokovou premii vrací v pravidelných splátkách.

Investiční úvěr patří ke standardně využívaným finančním zdrojům Města. Město za zdroje z úvěru uhradí dodavateli výstavbu investice, a poté dle splátkového kalendáře hradí bance pravidelné splátky. Nevýhodou financování formou investičního úvěru je, že jeho přijetí podléhá poměrně zdoluhavému procesu dle Zákona o veřejných zakázkách, kde časová příprava a realizace takové zakázky se pohybuje v rozmezí ca 4-7 měsíců, pokud nedojde ke komplikacím a zdržením v souvislosti s podáním odvolání některým ze zúčastněných.

U standardního investičního úvěru není financování nijak propojené na služby dodavatele související s danou investiční potřebou a Města tak přímo nese rizika více nákladů. Investiční úvěr zároveň přímo zvyšuje přímé zadlužení.

Účelový úvěr - odkup pohledávek dodavatelů

Financování odkupem pohledávek spočívá v postupném splácení investice ze strany Města finanční instituci, která za něj pohledávku dodavatele odkoupila. Dodavatel tedy realizuje své služby (výstavba / rekonstrukce / údržba), pohledávku za Městem prodává na finančním trhu a Město následně dle splátkového kalendáře splácí pořízenou investici.

Obecně spočívá tento způsob financování v odkupu pohledávky postupníkem (např. finanční institucí) za Městem od dodavatele (postupitele). Dodavatel je tedy vyplacen ve výši kupní ceny pohledávky ze strany postupníka, který se stává věřitelem. Již při podání závazné nabídky dodavatele dochází k upřesnění splátkového kalendáře a stanovení výše úrokové sazby, kterou bude nesplacená pohledávka úročena do data konečné splatnosti. Alternativně může dojít ke změně platebních podmínek a jejich rozložení v čase předem na základě dohody Města s dodavatelem a teprve poté je pohledávka s již nastaveným modelem splácení odkoupena postupníkem.

Výhodou je možnost flexibilního smluvního nastavení rozložení splátek investic do delšího časového horizontu a také časová rychlost samotného provedení, ze strany Města je závazek účtován v pasivech jako dlouhodobý obchodní závazek, nikoliv jako bankovní úvěr. Podmínky financování jsou dopředu definovány ve výběrovém řízení na dodavatele. V rámci režimu odkupu pohledávek tak již financování nepodléhá samostatně pravidlům dle Zákona o veřejných zakázkách, nehrozí zde tedy prodloužení, související s vyhlášením soutěže, jejím vyhodnocením a termínům jejího zpracování, které bývají často neúměrně prodlužovány v souvislosti s podáváním námitek uchazečů, kteří byli vyloučeni či nebyli vybráni. Výběrové řízení na financování je tak realizováno samotným dodavatelem a zadavateli je prezentováno společně se soutěží na výběr dodavatele stavby.

Koncesní způsob financování

Využití privátních zdrojů prostřednictvím koncesního způsobu realizace může být dalším způsobem financování investic Města. Tento způsob pokrývá většinu rizik projektu tím, že řešení celého životního cyklu investice přenáší na dodavatele. Tento způsob zatěžuje rovnoměrným způsobem rozpočet Města a motivuje dodavatele k řádnému plnění jak ve stavební tak i provozní fázi. Město je zároveň po celou dobu smluvního vztahu vlastníkem předmětného aktiva. Financování výstavby je obvykle realizováno na vrub dodavatele. Výhodou využití tohoto způsobu je oblast zajištění provozu a přenesení rizika poptávky a budoucích tržeb.

Hlavním smluvním vztahem je koncesní smlouva, která je uzavřena mezi zadavatelem a dodavatelem, a která řeší celý životní cyklus této investice zejména tím, že rozděluje práva a povinnosti obou smluvních stran ve všech jeho dílčích fázích: projektové přípravě, stavebním řízení, výstavbě, provoz a údržba, případně i financování. Smyslem koncesní smlouvy je mimo jiné i dlouhodobě motivovat dodavatele k řádnému plnění a poskytování definovaných služeb. Díky dlouhodobosti smluvního vztahu musí koncesní smlouva obsahovat platební mechanismus, který bude schopen reagovat na aktuální změny ve vnějších podmínkách trhu, daních či případných změnách legislativy, které dodavatel svým chováním nemůže ovlivnit.

Principem celé smluvní dokumentace je odpovídající rozdělení odpovědnosti, rizik a rovnoměrné zatížení rozpočtu Města. Dodavatel na své náklady realizuje stavební část a zadavatel začíná platit až v momentě řádného spuštění aktiva do provozu. Platby zadavatele jsou vázány na řádné plnění ze strany dodavatele, v případě nekvalitně poskytované služby jsou smluvním způsobem platby dodavateli snižovány.

Dodavatel projekt rekonstruuje/postaví, financuje a bude provozovat a udržovat ve smluvně stanovené kvalitě po smluvně stanovenou dobu. Za to mu bude ze strany Města garantována částka, poplatek za dostupnost, která mu pokryje definovaná rizika, případně definované náklady a přinese požadovanou návratnost vložených vlastních prostředků. Celková cena financování se odvíjí od struktury finančních zdrojů, které použije dodavatel na úhradu investice. Předběžné výpočty v oblasti infrastrukturních projektů obvykle předpokládají, že 20 % celkových nákladů bude financovaných z vlastních zdrojů dodavatele, s indikovanou mírou návratnosti 10 - 15% ročně.

6.5 Analýza rizik a přístup k jejich snižování

Rizika nastávají všude tam, kde výstup nebo následek činnosti nebo rozhodnutí není jistý. Negativní stránku této nejistoty lze označit za riziko. V investičních projektech veřejného sektoru existuje řada rizik, kterými je potřeba se zabývat. Jedním z důležitých faktorů je možnost přenosu odpovědnosti za rizika na sektor, který je dokáže lépe řídit. Systém financování domů pro seniory prochází svou dlouholetou a stále nekončící transformací, která neumožňuje jasně definovat budoucí příspěvky státu. Systém rozdělování státních dotací vykazuje výraznou diskriminaci a asymetrii. Výraznější zapojení zkušených a renomovaných privátních provozovatelů je možné a mnohdy ekonomicky dobře zdůvodnitelné.

Riziko obecně představuje možnost negativního odchýlení skutečných výsledků od očekávaných spojeného s finančním dopadem. Jedná se tedy o významný faktor, který může ohrozit úspěšné dokončení projektu z hlediska nákladů, kvality nebo času. Riziko nelze nikdy zcela eliminovat, zadavatel, případně následně soukromý partner, jej ale může úspěšně řídit s cílem vyhnout se významným ztrátám.

Proces řízení rizik zahrnuje zejména následující kroky:

- Identifikace rizik a jejich ocenění;
- Alokace rizik mezi veřejný sektor a investory;
- Ošetření rizik;
- Průběžný monitoring a kontrola.

Obrázek 6.1: Proces řízení rizik

Na základě identifikace jednotlivých rizik a ohodnocení jejich závažnosti pro daný projekt by měla být přijata rozhodnutí, jak s riziky daného projektu dále nakládat, jak rizika alokovat a jak je ošetřit. Rizika lze zadržet nebo

určitým způsobem aktivně řídit (redukovat). Každý z těchto nástrojů řízení rizik by měl být použit v situaci, kdy je nejvýhodnějším a nejméně nákladným způsobem zajišťujícím snížení či skoro úplnou eliminaci rizika.

Pro přístup k rizikům platí následující pravidla:

- Aby mohla být rizika úspěšně řízena, musí být nejprve přesně identifikována;
- Dopad rizika je nezbytné vyjádřit přímo ve finančních důsledcích;
- Převod rizik ovlivňuje náklady daného projektu, proto by mělo být riziko převedeno na tu stranu (zadavatel nebo investor), která je schopna ho z hlediska nákladů lépe zvládnout;
- Riziko by nemělo být přenášeno samoučelně.

Zadavatel z veřejného sektoru hraje v procesu řízení rizik významnou roli. Při zahájení přípravy projektu by měl předběžně identifikovat rizika spojená s projektem a na základě již realizovaných projektů si vytvořit představu o jejich alokaci (rozdělení mezi zadavatele a investora).

Identifikace rizik

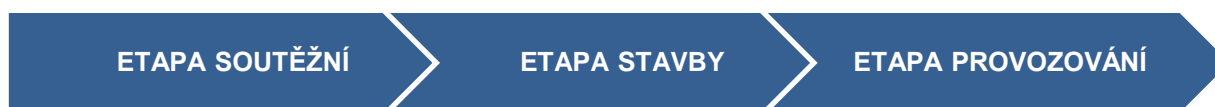
Prvním krokem při řízení rizik je identifikace všech relevantních rizik, která se k danému projektu vztahují. Cílem je sestavit „seznam“ nebo matici rizik, která mohou konkrétní projekt ohrozit. Identifikace rizik není jednorázovým procesem prováděným pouze v přípravné fázi projektu, ale aktivitou, která se průběžně opakuje během životního cyklu projektu s cílem odhalit nová možná rizika a včas na ně zareagovat. Tabulka 7.3 shrnuje stručně jednotlivá rizika, se kterými se lze v rámci projektů setkat.

Tabulka 6.3: Přehled hlavních rizik u projektů zaměřených na pobytová zařízení pro seniory

Kategorie rizik	Skupina rizik
Stavebně-technologická a projekční rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Stavební a projekční rizika • Rizika vhodného zvolení lokality • Rizika chybných technologií, sítí a souvisejících služeb
Kreditní rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Riziko likvidity • Rizika nesplnění závazků
Tržní rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Riziko poptávky v počtu a struktuře klientů • Riziko zvýhodnění konkurence • Ostatní tržní rizika
Vnější rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Politická rizika, rozdělování nenárokových provozních dotací • Vyšší moc
Provozní rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Rizika související s provozem objektu, vybavením • Rizika související s lidskými zdroji • Bezpečnostní rizika
Strategická rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Riziko špatně nastavené smlouvy s provozovatelem • Ostatní strategická rizika

Pro úplnost matice rizik je vhodné uvedení času dopadu rizika a jeho ukončení. Pravděpodobnost některých rizik se v určité etapě realizace projektu zvyšuje a naopak v jiných je snížena. Příkladem může být stavební riziko, které je aktuální během etapy výstavby infrastruktury a po jejím dokončení mizí.

Obrázek 6.2: Rizika v čase

Alokace rizik

Alokace rizik různým stranám je proces, který je dokončen až okamžikem uzavření smlouvy se soukromým partnerem. Návrh alokace je ale prováděn již při sestavování finančních modelů a dále při vypracování návrhu smlouvy a další dokumentace potřebné ke zveřejnění výzvy k podání nabídek. Při určování nositele rizik musí být splněny dva předpoklady:

- Schopnost dané riziko lépe řídit;
- Získaná hodnota za peníze.

Riziko by mělo být alokováno té straně, která je schopna riziko lépe kontrolovat a která je tak pravděpodobněji schopna minimalizovat vzniklé náklady. Uvedení tohoto principu v účinnost však vyžaduje, aby bylo detailně zváženo, jak jednotlivá rizika mají a mohou být řízena (zejména ošetřena) během fáze výstavby i provozu projektu. Možnou alokaci rizik při výstavbě a následném provozu domova pro seniory shrnuje následující tabulka:

Tabulka 6.4: Příklady rizik a jejich alokace

Riziko	Vznik rizika	Důsledek	MČ	Stavební spol.	Provozovatel
Projektové dokumentace	Nesplnění očekávání kladených na projektovou dokumentaci	Změna projektu, prodloužení jednání, finanční ztráta	X		
Výstavby	Nesplnění očekávání kladených na konstrukci projektu, styl, kvalitu, případně i zpoždění dokončení	Prodloužení projektu, finanční ztráta	X	X	
Stavebních a jiných povolení	Nezískání stavebního povolení nebo jiných povolení	Prodloužení jednání nebo i ukončení projektu	X	X	

Překročení stavebních nákladů	Špatný plán nákladů	Finanční ztráta		X	
Nevhodné technologie	Použití nevhodné technologie	Prodloužení projektu, finanční ztráta, poškození vlastních či cizích zařízení	X		
Nepřesné terminologie ve smlouvě	Nepřesně použité termíny	Spory ohledně projektu	X	X	X
Nedodržení závazků zadavatelem	Město nedostojí svým závazkům stanoveným smluvně	Prodloužení projektu, ukončení projektu, finanční ztráta	X		
Poptávky po službách	Nedostatečné příjmy/větší provozní ztráty	Navýšení provozní ztráty, ukončení projektu	X		X
Úrokové	Změna úrokových sazeb	Finanční ztráta, náklady na zajištění úrokového rizika	X		
Vyšší moci	Vyšší moc (přírodní katastrofy, terorismu, válečného konfliktu)	Prodloužení projektu, zastavení projektu, finanční náklady	X		
Legislativní / Daňové obecného charakter	Obecné změny práva či změny daňové legislativy, která má vliv na celý veřejný i soukromý sektor	Finanční ztráta, prodloužení projektu	X		
Změny smlouvy	Změny smluv požadovaných stavební společností nebo Města	Finanční ztráta, prodloužení projektu	X	X	X

Často se můžeme setkat u municipálních projektů s tím, že z uzavřené koncesní smlouvy není zcela patrné, která rizika nese zadavatel a která investor/provozovatel. Řada rizik bývá opomenuta a smlouva je vůbec neřeší. Druhým problémem pak bývá, že zadavatelé se snaží přenést všechna rizika na investora, což prodražuje celý projekt. Pokud projekt nebude řešen prostřednictvím soutěžního dialogu, měl by si zadavatel vždy ověřit v rámci testu trhu, která rizika jsou investoři ochotni (a schopni) akceptovat.

Mezi nejčastější chyby v rámci práce s riziky patří:

- Opomíjení nebo kladení malého důrazu na vybraná rizika (riziko změny projektu, riziko selhání - ukončení smlouvy) na straně zadavatele;
- Snaha přenosu většiny rizik na investora;
- Nezvážení možnosti a požadavků financujících institucí;
- Opomenutí změn rizik v čase (např. vypuštění možnosti refinancování projektu);
- Nesprávná alokace rizika poptávky;
- Nesprávné ohodnocení rizik v projektu (příliš optimistické nebo pesimistické představy zadavatele) nebo nekonzervativní přístup (snaha o dosažení maximální hodnoty za peníze);
- Absence detailního popisu, jak zpracovatel došel k jednotlivým atributům rizik uvedeným v projektu.

7. Finanční model

Cílem této části je představit finanční model vytvořený pro potřeby zhodnocení výstavby a provozu Domu pro seniory Lišov. Postupně budou popsány předpoklady, struktura a fungování modelu a budou diskutovány jeho jednotlivé vstupy a výstupy včetně jejich slovního vyhodnocení.

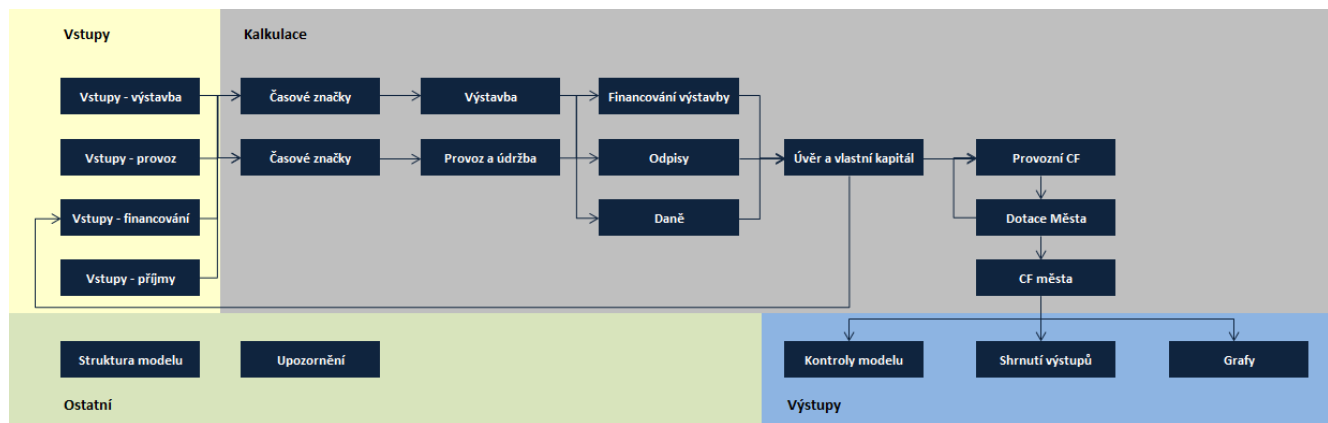
7.1 Předpoklady, struktura a fungování finančního modelu

Finanční model je matematickou reprezentací klíčových finančních a provozních vztahů projektu sestavený v programu MS Excel. Uživateli umožňuje analýzu možných scénářů vývoje finanční situace Domu pro seniory Lišov za účelem odhadu dopadů finančních rozhodnutí. Finanční model následuje doporučení „dobré praxe“ v dané oblasti a jeho součástí je kromě analýzy scénářů také citlivostní analýza.

Upozornění: Finanční model je připraven a optimalizován pro verzi MS Excel 2010. Pro správnou funkčnost modelu je zapotřebí povolit spouštění maker.

Model sestává z několika navzájem propojených výpočetních modulů, které začínají definicí vstupních parametrů a pomocí těchto vstupních veličin jsou v návazných modulech postupně vypočítávány sledované výstupní parametry. Struktura finančního modelu je shrnuta na Grafu 8.1:

Graf 8.1: Struktura finančního modelu

Výpočetní moduly jsou rozmístěny na jednotlivých listech následujícím způsobem:

- List Struktura: obsahuje graf návaznosti jednotlivých výpočetních modulů a legendu označení buněk a listů;
- List Vstupy: veškerá vstupní data použitá při výpočtu, jsou umístěná na tomto listu. Žádný jiný list (s výjimkou citlivostní analýzy na výstupním listu) neobsahuje vstupní hodnoty;

- List Kalkulace: přebírá vstupní data z listu Vstupy a obsahuje všechny potřebné výpočty k nalezení výstupních hodnot a grafů s výhledem až do roku 2050;
- List Výstupy: shrnuje informace z ostatních listů, zejména provozní dotaci města/nájemné poskytovatele v jednotlivých letech a koláčové grafy příjmů a výdajů. Obsahuje též citlivostní analýzu, kde může uživatel pomocí tlačítek měnit vybrané vstupní parametry.

Listy ve finančním modelu jsou barevně rozlišeny následujícím způsobem:

	Vstupy
	Kalkulace
	Výstupy
	Ostatní

Jednotlivé typy buněk ve finančním modelu jsou barevně rozlišeny následujícím způsobem:

	Vstupní data
	Výpočty
	Konstanta (0;1) nebo zvláštní vzorec
	Kontrola modelu - OK
	Kontrola modelu - Chyba
	Makro
	Poznámka

Finanční model obsahuje dva druhy maker:

- Výpočetní makra – řešící problém cyklických odkazů a dopočet výstupních hodnot metodou půlení intervalu;
- Odkazová makra – sloužící k snazšímu přesunu mezi jednotlivými listy.

Uživatel může v rámci finančního modelu měnit vstupní hodnoty – okrově označené buňky či pomocí tlačítek citlivostní analýzy. Finanční model obsahuje na výpočetním listu a výstupních listech řadu výpočetních kontrol – indikátory signalizující správnost / chybovost výpočtu, nutnost optimalizace modelu či neexistenci řešení pro danou kombinaci vstupních veličin. Po změně vstupních veličin je nutné zkontrolovat indikátory správnosti výpočtu na listu Výstupy:

Kontroly modelu

Potřeby financování pokryty	OK
Bankovní úvěr splacen	OK
Aktiva odepsána	OK
Dotace MČ přepočítána	OK
Návratnost VK přepočítána	OK

Pokud nejsou všechny indikátory zeleně zbarvené, je třeba provést přepočítání modelu stiskem tlačítka „Klikni zde pro přepočítání modelu“ umístěném v pravém horním rohu výstupních listů:

Klikni zde pro přepočítání modelu

V případě, že po stisknutí tlačítka pro přepočítání modelu vykazuje chybu (error), je potřeba zkontrolovat povolení makra v MS Excel. Toto nastavení lze ověřit v menu: Soubor – Možnosti – Centrum zabezpečení – Nastavení centra zabezpečení – Nastavení makra – Povolit makra. Pokud po provedení výpočtu kontroly modelu stále vykazují chyby, tak pro danou kombinaci vstupů neexistuje vhodné řešení a je nutné zvolit jinou kombinaci vstupů, popř. konzultovat problémy přímo se Zhotovitelem.

7.2 Vstupní údaje finančního modelu

Vstupní údaje finančního modelu jsou rozděleny do šesti kategorií: Základní data, Výstavba, Financování výstavby, Provozní výdaje, Provozní příjmy a Ostatní vstupy. V rámci této části Strategie budou jednotlivé vstupní údaje stručně popsány s uvedením grafických příkladů.

Jako základní data modelu označujeme zejména údaje o výstavbě a provozu (zahájení a doba jejich trvání), které lze podle potřeby modifikovat. Do kalkulací také vstupují položky označené jako Ostatní vstupy – inflace, daň z příjmu a odpisy. V celém modelu uvažujeme peněžní toky ve stálých cenách a nominálně, tj. se zohledněním vlivu inflace.

Základní data

Začátek modelu	01/01/2019
Zahájení výstavby (k začátku / polovině roku)	01/01/2020
Konec výstavby (k začátku / polovině roku)	30/06/2021
Zahájení provozu	01/07/2021
Doba provozu (počet let)	20
Ukončení smluvního vztahu s Provozovatelem	30/06/2041
Počet měsíců v pololetí	6

Kategorie Výstavba umožňuje nastavit výši počáteční investice a odpisů. Financování výstavby pracuje s možností čerpání úvěru na počáteční investici (výstupem je výše splátky úvěru), popř. z vlastních zdrojů a příspěvkem provozovatele na investici.

Výstavba - nominálně

Dům pro seniory	Kč	Odpisy (%)
Investice na jedno lůžko	1,200,000	
Výstavba	120,000,000	0%
Vybavení	0	0%
--nevyplněno--		
Celkem	120,000,000	

Financování výstavby

Financování Města	Kč
Vlastní zdroje	
Vlastní zdroje	15,000,000
Získaná investiční dotace	0
Úvěr	
Velikost bankovního úvěru (kryje nepokrytou potřebu)	105,000,000
Úroková sazba - základní (% p.a.)	0.65%
Úroková sazba - marže (% p.a.)	0.85%
Úroková sazba celkem (% p.a.)	1.50%
Splatnost (počet let od prvního čerpání)	15
Zřizovatelský poplatek (% čerpání)	0.50%
Financování provozovatelem	Kč
Příspěvek provozovatele na investici	0
Požadovaná návratnost	10%

Hlavní část vstupních údajů představují provozní výdaje a příjmy. Měsíční provozní výdaje Domu pro seniory Lišov odhadujeme na úrovni cca 20 000 Kč/lůžko. Tato úroveň provozních výdajů je realistická v případě, že provoz bude svěřen soukromému provozovateli, který disponuje sítí podobných zařízení, a který je pomocí úspor z rozsahu a dalších faktorů (daňová uznatelnost odpisů, výběr kvalitního managementu, orientace na zisk) schopen i při zachování požadované kvality péče dosáhnout nižších jednotkových nákladů oproti veřejnému provozovateli.

Hlavním parametrem kategorie provozní příjmy je počet klientů, který ovlivňuje výši dotace od MPSV, příjmy od zdravotních pojišťoven a příjmy od klientů v podobě části důchodu a příspěvku na péči. Klienti jsou v rámci finančního modelu rozděleni do pěti skupin podle stupně závislosti a tedy velikosti příspěvku na péči. Výše dotace a příjmy od zdravotní pojišťovny jsou naše hrubé odhady. Ze zákona pak vyplývá maximální možný příjem od klientů (85 % důchodu, vycházeli jsme z průměrného důchodu v okrese České Budějovice uváděného Českým statistickým úřadem) a výše příspěvku na péči podle stupně závislosti klienta. I vzhledem k ekonomice provozu se doporučujeme zaměřit zejména na klienty ve III. a IV. stupni závislosti s nejvyššími příspěvky na péči. Indikativně jsou klienti rozděleni do jednotlivých skupin rovnoměrně.

Provozní výdaje

Roční provozní výdaje ve stálých cenách	Kč	Odpisy (%)
Spotřeba materiálu	2,680,000	0%
Energie	1,110,000	0%
Osobní náklady	14,090,000	0%
Služby	3,710,000	0%
Ostatní	2,410,000	0%
--nevyplněno--		0%
--nevyplněno--		0%
--nevyplněno--		0%
--nevyplněno--		0%
Celkem	24,000,000	
Na jedno lůžko	20,000	

Provozní příjmy

Dotace MPSV (roční)	Kč
Roční dotace MPSV / Jihočeský kraj	2,500,000

Příjmy od zdravotních pojišťoven (roční)	Kč
Roční příjmy od zdravotních pojišťoven	3,192,000
Průměrný počet klientů	95
Průměrný měsíční úhrada od ZP na klienta	2,800

Příjmy od klientů (měsíční, ceny r. 2015)	Kč
---	----

Průměrný důchod	11,247
Část důchodu jako příjem Provozovatele (%)	85%
Průměrná obsazenost	95%
Průměrný PnP:	7,216

Celková kapacita (lůžek)	100	100%
---------------------------------	------------	-------------

Klienti PnP stupeň 1

Počet klientů - kapacita	20	20%
Příspěvek klienta	9,560	
Průměrný příspěvek na péči	880	
Fakultativní služby	0	
Příspěvek rodiny	0	
Ostatní	0	

Klienti PnP stupeň 2

Počet klientů - kapacita	20	20%
Příspěvek klienta	9,560	
Průměrný příspěvek na péči	4,400	
Fakultativní služby	0	
Příspěvek rodiny	0	
Ostatní	0	

Klíenti PnP stupeň 3

Počet klientů - kapacita	20	20%
Příspěvek klienta	9,560	
Průměrný příspěvek na péči	8,800	
Fakultativní služby	0	
Příspěvek rodiny	0	
Ostatní	0	

Klíenti PnP stupeň 4

Počet klientů - kapacita	20	20%
Příspěvek klienta	9,560	
Průměrný příspěvek na péči	13,200	
Fakultativní služby	0	
Příspěvek rodiny	0	
Ostatní	0	

Klíenti se zvláštním režimem

Počet klientů - kapacita	20	20%
Příspěvek klienta	9,560	
Průměrný příspěvek na péči	8,800	
Fakultativní služby	0	
Příspěvek rodiny	0	
Ostatní	0	

7.3 Výstupní údaje finančního modelu

Na listu Výstupy jsou přehledně shrnuty hlavní východiska a závěry finančního modelu: přehled základních dat, informace o struktuře klientů, údaje o provozu včetně určení výše nájemného provozovatele / provozní dotace Města, citlivostní analýza a grafy znázorňující očekávané cash flow a strukturu příjmů a výdajů Domu pro seniory Lišov.

Přehled základních dat o výstavbě a provozu domova pro seniory včetně jeho financování spolu s informacemi o struktuře klientů se nachází v levé části listu Výstupy.

Základní data

Zahájení výstavby	01/01/2020
Konec výstavby	30/06/2021
Zahájení provozu	01/07/2021
Ukončení smluvního vztahu s Provozovatelem	30/06/2041

Investice	%	Kč celkem
Výstavba	100.0%	120,000,000
Vybavení	0.0%	0
Investice celkem	100.0%	120,000,000

Financování	%	Kč celkem
Vlastní zdroje	12.5%	15,000,000
Získaná investiční dotace	0.0%	0
Vlastní zdroje Provozovatele	0.0%	0
Bankovní úvěr	87.5%	105,000,000
Zdroje celkem	100.0%	120,000,000

Kapacita klientů	Počet	%
Klienti PnP stupeň 1	20	20%
Klienti PnP stupeň 2	20	20%
Klienti PnP stupeň 3	20	20%
Klienti PnP stupeň 4	20	20%
Klienti se zvláštním režimem	20	20%
Celkem	100	100%

Hlavním výstupem finančního modelu je informace o provozním výsledku domova pro seniory v Lišově, tedy zda bude potřeba jeho provoz dotovat nebo bude jeho provozovatel generovat dostatečné peněžní prostředky pro platbu nájemného Městu.

Provozní dotace	Kč
Rok (vyber ze seznamu)	2023
Roční dotace placená Městem	0
Nájemné od Provozovatele	883,896

Model dále umožňuje uživateli výběr libovolného roku provozu a zobrazení příslušných provozních příjmů a výdajů, včetně nájemného / provozní dotace.

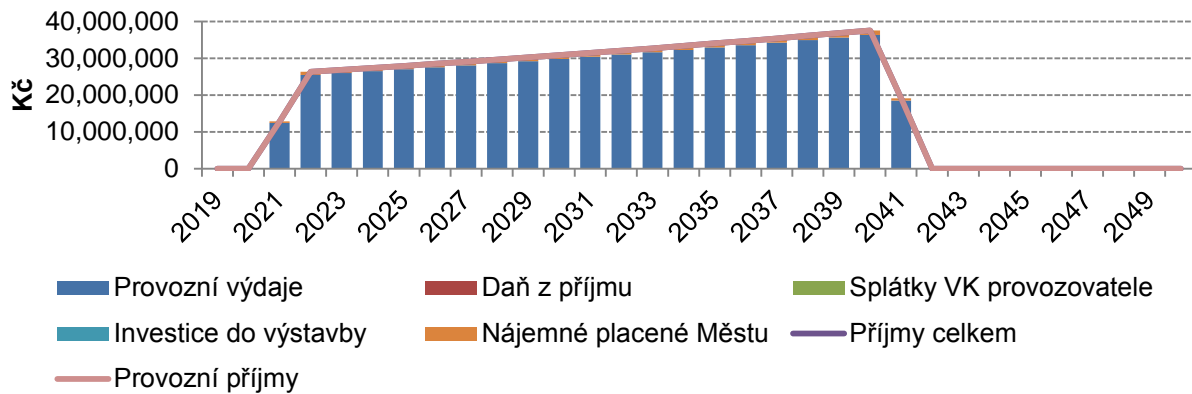
Provoz	%	Kč celkem	Vyběr roku
			2023
Provozní výdaje	96.7%	612,762,561	25,978,372
Nájemné placené Městu	3.3%	20,848,812	883,896
Daň z příjmu	0.0%	0	0
Splátky VK provozovatele	0.0%	0	0
Provoz celkem	100.0%	633,611,373	26,862,268
Provozní výdaje na jedno lůžko ve stálých cenách			20,000
Dotace MPSV	10.1%	63,829,433	2,706,080
Zdravotní pojišťovny	12.9%	81,497,421	3,455,123
Příjmy od klientů	77.1%	488,284,519	20,701,064
Provozní dotace Města	0.0%	0	0
Příjmy celkem	100.0%	633,611,373	26,862,268

Součástí listu Výstupy je i citlivostní analýza. Modifikací různých vstupních parametrů finančního modelu lze pozorovat dopad na výstupní parametry modelu, zejména pak na výši nájemného / provozní dotace.

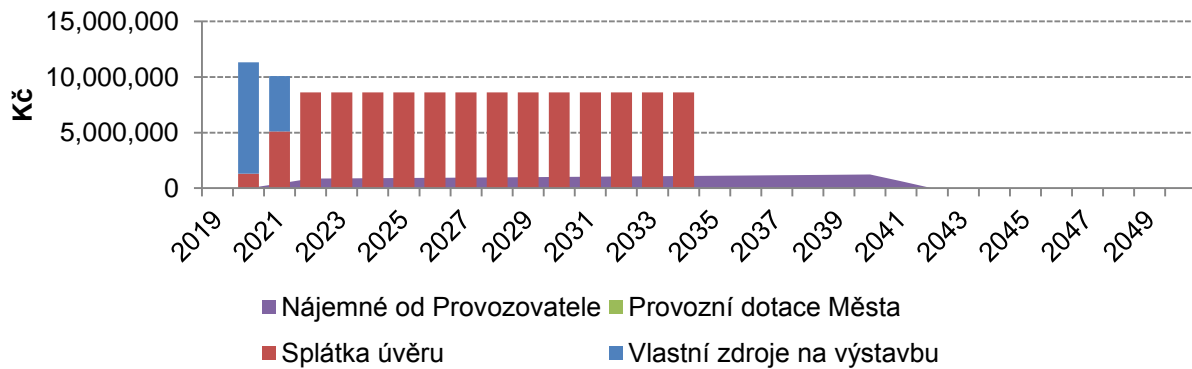
Citlivostní analýza		Nová	Původní
Investice do výstavby a vybavení	▲	100%	100%
<i>Násobení hodnotou</i>	▼		
Provozní náklady	▲	100%	100%
<i>Násobení hodnotou</i>	▼		
Vlastní zdroje Města (mil. Kč)	▲	15	15
<i>Nahrazení hodnotou</i>	▼		
Vlastní zdroje Provozovatele (mil. Kč)	▲	0	0
<i>Nahrazení hodnotou</i>	▼		
Dotace MPSV roční (tis. Kč)	▲	2500	2500
<i>Nahrazení hodnotou</i>	▼		
Průměrná měsíční úhrada od ZP / os. (Kč)	▲	2800	2800
<i>Nahrazení hodnotou</i>	▼		
Příspěvek na péči (všechny stupně)	▲	100%	100%
<i>Násobení hodnotou</i>	▼		

Poslední částí výstupního listu je několik grafů, které shrnují cash flow Domu pro seniory Lišov na straně provozovatele a Města a koláčové grafy informující o struktuře provozních příjmů a výdajů.

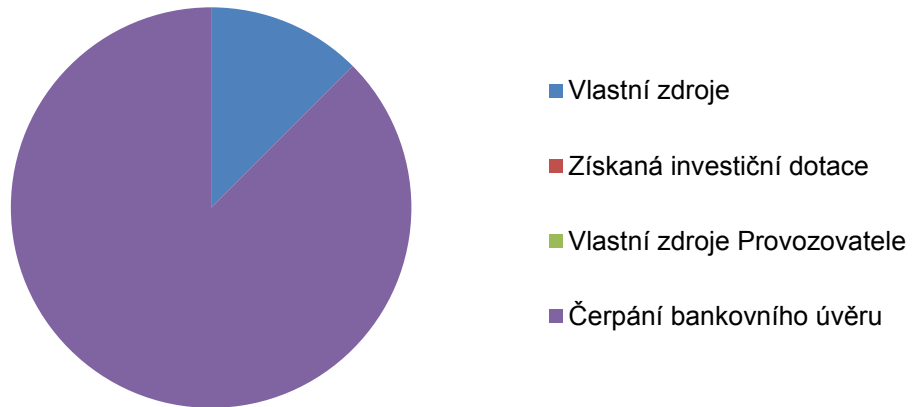
CF Provozovatele

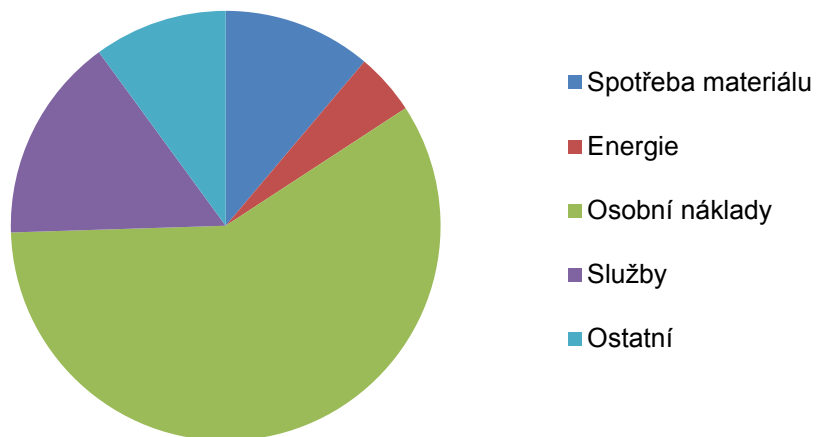
CF Města

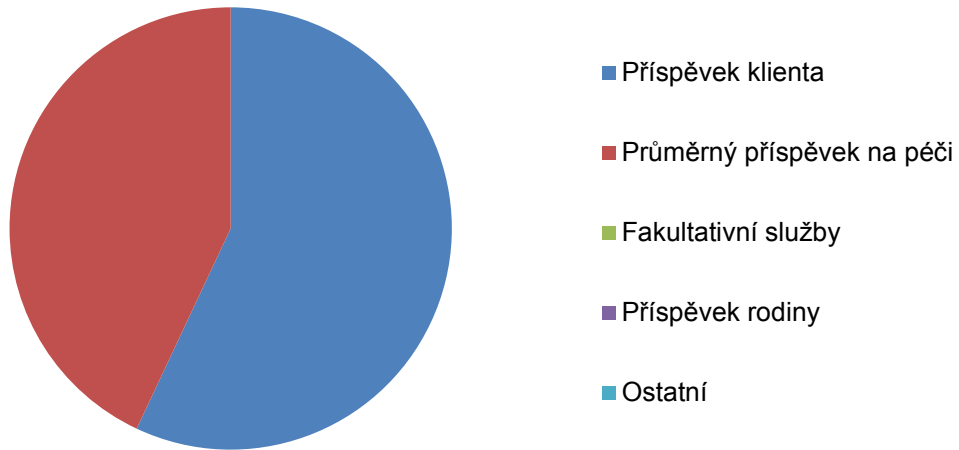
Financování úvodní investice

Provozní výdaje

Provozní příjmy dle kategorií

Provozní příjmy dle oddělení

